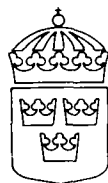

Konstitutionsutskottets betänkande

1985/86:15

om vissa kommunala frågor m. m. (prop. 1985/86:70
om vissa lagstiftningsåtgärder inom ramen för
frikommunförsöket samt motioner)

KU
1985/86:15

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens förslag (prop. 1985/86:70) om vissa lagstiftningsåtgärder inom ramen för frikommunförsöket samt den med anledning av propositionen väckta motionen 1985/86:255 av Anders Björck m. fl. (m), vari yrkas att ett av propositionens lagförslag skall avslås. Vidare tar utskottet upp till behandling drygt 25 motioner från de allmänna motionstiderna 1985 och 1986 gällande frikommunförsöket och en rad andra skilda kommunala frågor. En av motionerna gäller det statliga partistödet.

Propositionen innehåller fyra lagförslag. Ett av förslagen gäller en ändring av 2 kap. 10 § kommunallagen innebärande ett förenklat förfarande för kallelse till fullmäktiges sammanträden. Ändringen avses gälla generellt för alla landets kommuner och landstingskommuner. Övriga lagförslag avser olika åtgärder inom ramen för frikommunförsöket. Det förslag som omfattas av den väckta följdmotionen avser ökade befogenheter för miljö- och hälsoskyddsnämnden vid tillsyn enligt lagen om djurskydd. Utskottet har tillstyrkt samtliga förslag i propositionen samt avstyrkt följdmotionen.

De motioner i övrigt som behandlats av utskottet (se nedan) har – med undantag för fyra motioner gällande statligt och kommunalt partistöd – avstyrkts. I partistödsfrågan har utskottet angivit att en översyn på detta område nu bör aktualiseras och att partiledaröverläggningar i frågan bör komma till stånd.

Motioner med anknytning till frikommunförsöket

	Behandlas i utskottets		
	ytr. s.	hemst. p.	
1. Försöksverksamhet med samordnat statsbidrag – motion 1984/85:1554 yrkande 4 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c). <i>Reservation 2</i> (m, fp, c)	6, 44	3	
2. Försöksverksamhet med öppna nämndsammanträden – motion 1984/85:2225 yrkande 4 av Lars Ernestam och Karin Ahrland (båda fp). <i>Reservation 3</i> (m, fp)	7, 45	4	
3. Den kommunala personalens medverkan i frikommunförsöket – motion 1984/85:2225 yrkande 6 av Lars Ernestam och Karin Ahrland (båda fp).	7, 45	5	
4. Generellt bemyndigande gällande frikommunförsöket – motion 1985/86:K624 av Olle Grahn (fp).	8, 45	6	1

Övriga motioner

5. Direkta val till lokala organ – motionerna 1984/85:1554 yrkande 1 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), 1984/85:2225 yrkande 2 av Lars Ernestam och Karin Ahrland (båda fp), 1984/85:2330 yrkande 1 av Olof Johansson och Karin Andersson (båda c), 1985/86:K610 yrkande 5 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) och 1985/86:K616 yrkande 2 av Karl Boo (c). <i>Reservation 4</i> (fp, c), <i>särskilt yttrande 1</i> (vpk)	8, 45	7
6. Försöksverksamhet med stadsdelskommuner i Stockholm – motion 1984/85:2330 yrkande 2 av Olof Johansson och Karin Andersson (båda c). <i>Särskilt yttrande 2</i> (c)	11, 45	8
7. Privatisering av kommunal verksamhet – motion 1984/85:401 av Jörn Svensson m. fl. (vpk). <i>Reservation 5</i> (vpk)	11, 46	9
8. Telefonsammanträden med kommunala nämnder – motion 1984/85:569 av Martin Segerstedt m. fl. (s).	13, 46	10
9. Det kommunala partistödet – motionerna 1984/85:570 av Anders Svärd (c) och Ingemar Konradsson (s), 1985/86:K610 yrkandena 8 och 9 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) och 1985/86:K806 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp).	14, 47	11
10. Det statliga partistödet – motion 1985/86:K718 yrkande 3 av Alf Svensson (c).	16, 47	11
11. Kostnadsansvaret för ersättning till kommunalt förtroendevalda – motion 1984/85:1121 av Gunnar Thollander och Ingrid Andersson (båda s). <i>Särskilt yttrande 3</i> (c)	16, 47	12
12. Kommunal vårdnadsersättning – motion 1984/85:1139 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c). <i>Reservation 6</i> (m, c)	17, 48	13
13. Delning av kommuner – motionerna 1984/85:1505 yrkande 2 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), 1984/85:1554 yrkande 2 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), 1984/85:2225 yrkande 5 av Lars Ernestam och Karin Ahrland (båda fp), 1985/86:K610 yrkande 2 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) och 1985/86:K616 yrkande 1 av Karl Boo (c). <i>Reservation 7</i> (m, fp, c)	18, 48	14
14. Majoritetsmarkeringar i det kommunala styrelseskicket – motion 1984/85:1554 yrkande 3 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c). <i>Reservation 8</i> (c)	20, 48	15
15. Samverkan mellan kommuner och enskilda eller folkrörelser – motionerna 1984/85:1554 yrkande 5 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) och 1985/86:K616 yrkande 3 av Karl Boo (c). <i>Reservation 9</i> (c)	21, 49	16

16. Rådgivande kommunala folkomröstningar – motionerna 1984/85:2225 yrkande 3 av Lars Ernestam och Karin Ahrland (båda fp) och 1985/86:K610 yrkande 6 av Birgit Friggebo m. fl. (fp). <i>Reservation 10</i> (m, fp, c)	23, 49	17
17. Den fackliga representationen i kommunala nämnder – motionerna 1985/86:K601 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c), 1985/86:K610 yrkande 1 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) och 1985/86:K233 yrkande 2 av Alf Wennerfors m. fl. (m). <i>Reservation 11</i> (m, fp, c)	25, 50	18
18. Insyn för samtliga partier i kommunala nämnders arbete – motion 1985/86:K603 av Lars Werner m. fl. (vpk). <i>Reservation 12</i> (vpk)	26, 50	19
19. Snabbare valgenomslag i kommunala styrelser – motionerna 1985/86:K604 av Sten Andersson i Malmö (m) och 1985/86:K721 av Margit Gennser m. fl. (m). <i>Särskilt yttrande 4</i> (m)	28, 50	20
20. Den kommunala kompetensen i näringspolitiska frågor – motionerna 1985/86:K607 av Bengt Wittbom (m), 1985/86:K611 yrkande 1 av Margit Gennser och Sten Svensson (båda m), 1985/86:K612 yrkande 1 av Christer Eirefelt och Anne Wibble (båda fp) samt 1985/86:K622 av Bengt Westerberg m. fl. (fp).	30, 51	21
21. Vidgning av den kommunala kompetensen (u-landsbistånd) – motion 1985/86:K619 av Alf Svensson (c).	34, 51	22
22. Stad som benämning på vissa orter – motion 1985/86:K609 av Marianne Karlsson (c).	35, 52	23
23. Stadsfullmäktige/stadsstyrelse som benämningar på kommunfullmäktige/kommunstyrelse – motion 1985/86:K608 av Elisabeth Fleetwood m. fl. (m). <i>Reservation 13</i> (m)	35, 52	24
24. Kommunal avgiftssättning – motionerna 1985/86:K613 av Kjell A. Mattsson och Bertil Fiskesjö (båda c) och 1985/86:K627 av Margareta Gard och Margit Gennser (båda m). <i>Särskilt yttrande 5</i> (m, c)	36, 52	25
25. Länsnämndernas sammansättning – motion 1984/85:1554 yrkande 6 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c). <i>Reservation 14</i> (c), <i>särskilt yttrande 6</i> (vpk)	38, 53	26
26. Interpellationsrätt i landstingen – motion 1984/85:1554 yrkande 7 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c). <i>Reservation 15</i> (c, vpk)	40, 53	27
27. Landstingens ställning – motion 1984/85:1554 yrkande 8 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c). <i>Reservation 16</i> (c)	42, 54	28

I proposition 1985/86:70 föreslås att riksdagen antar förslagen till

1. lag om ändring i kommunallagen (1977:179),
2. lag om ändring i lagen (1984:382) om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation,
3. lag om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser,
4. lag om försöksverksamhet med ökade kommunala befogenheter vid tillsyn enligt lagen (1944:219) om djurskydd.

Den ändring som föreslås i kommunallagen (lagförslag 1) innebär att kallelse till fullmäktiges sammanträden skall, i motsats till vad som gäller för närvarande, kunna ske på annat sätt än genom posten, t. ex. genom bud. Ändringen avses gälla generellt för alla landets kommuner och landstingskommuner.

Lagförslag 2 gäller vissa ändringar i lagen om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation som gör det möjligt för de kommuner och landstingskommuner som ingår i frikommunförsöket att inrätta särskilda organ, t. ex. s. k. bytvecklingsgrupper och att handha förvaltning och verkställighet under ett lokalt organ, t. ex. en kommundelsnämnd. Lagförslaget ger vidare frikommunerna möjlighet att göra avsteg från kommunallagens och specialförfattningarnas krav på att beslut som har fattats med stöd av delegation från en nämnd skall anmälas till nämnden. Förslaget i sistnämnda del innebär att nämnden själv får besluta i vilken utsträckning anmälan skall ske. Beslut som får överklagas genom kommunalbesvär skall protokollföras särskilt, om anmälan inte skall ske.

Enligt lagförslag 3 skall stiftelser som förvaltas av kommuner eller landstingskommuner ingående i frikommunförsöket undantas från tillsyn enligt lagen om tillsyn över stiftelser, om deras förmögenhet är mindre än 200 000 kr.

Lagförslag 4 slutligen ger frikommunerna ökade befogenheter att ingripa mot försummelse i fråga om vård och behandling av djur. Enligt förslaget skall miljö- och hälsoskyddsnämnden i försökskommun ha samma befogenhet som länsstyrelsen att meddela förbud att ha hand om djur eller vissa slag av djur för dem som inte följer meddelade föreskrifter. Nämnden skall också kunna besluta att djur skall tas om hand genom polismyndighetens försorg.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 april 1986.

Frikommunförsöket

Riksdagen beslutade i juni 1984 att en försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse skulle bedrivas under tiden den 1 juli 1984—den 31 december 1988 (prop. 1983/84:152, KU 32, rskr. 368). Enligt den av

riksdagen därvid antagna lagen (1984:382) om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation skulle högst nio kommuner och tre landstingskommuner omfattas av försöket. Regeringen har därefter utsett de frikommuner som skall ingå i försöket. Dessa är Haninge, Tyresö, Gnosjö, Helsingborgs, Varbergs, Ale, Örebro, Sandvikens och Bräcke kommuner samt Göteborgs och Bohus, Örebro och Jämtlands läns landstingskommuner.

Försöksverksamheten innebär att frikommunerna skall kunna få dispens från statliga regler, som verkar onödigt styrande på kommunal verksamhet. Syftet är också att pröva nya former för samverkan mellan stat och kommun som bättre svarar mot lokala behov och förutsättningar.

Genom riksdagsbeslutet har regeringen getts möjlighet att inom ramen för försöksverksamheten göra avsteg från vad riksdagen har bestämt i samband med anvisande av anslag, godkännande av riktlinjer för viss verksamhet eller annan liknande åtgärd. I några fall har förslag om lagändringar förelagts riksdagen.

Försöksverksamheten skall, som tidigare framgått, pågå under drygt fyra år. Avsikten är att denna efter utvärdering skall ligga till grund för mera generella överväganden. Det har uppdragits åt stat-kommunberedningen (C 1983:02) att svara för att frikommunförsöket genomförs och utvärderas (Dir. 1984:28). Beredningen har i en promemoria den 6 september 1985 redogjort för regeringens dispenser och andra åtgärder. I samband med riksdagens beslut om försöksverksamheten förutsattes att riksdagen skulle få skriftliga rapporter om hur försöksverksamheten fortlöper. I den nu aktuella propositionen anger föredragande departementschefen att han inom kort kommer att föreslå regeringen att en redovisning för frikommunförsökets hittillsvarande utveckling och de åtgärder som regeringen har vidtagit lämnas till riksdagen.

Följdmotionen

I motion 1985/86:255 av Anders Björck m. fl. (m) yrkas att riksdagen avslår proposition 1985/86:70 såvitt avser förslag om ökade befogenheter för miljö- och hälsoskyddsnämnder.

Motionärerna anger inledningsvis att erfarenheterna från försöksverksamheten kan vara till nytta för landets samtliga kommuner, varför det finns anledning att visa en öppen attityd till olika förslag. Denna inställning får, fortsätter motionärerna, emellertid inte leda till att olämpliga lagförslag, såsom det förevarande, antas. I motionen anges därefter att de för miljö- och hälsoskyddsnämnderna i försökskommunerna föreslagna befogenheterna kan leda till att kännbara åtgärder kommer att riktas mot enskilda, åtgärder som bl. a. kan få stora känslomässiga och ekonomiska konsekvenser. Enligt motionärerna, som anmärker på att propositionen saknar en redovisning av de skäl som skulle motivera de föreslagna ändringarna i djurskyddslagen, kan inte kommuner antas ha tillgång till den expertis som är en förutsättning för en korrekt behandling av ärenden av aktuellt slag.

Konstitutionsutskottet har inhämtat jordbruksutskottets yttrande över propositionen, såvitt avser det i följdmotionen upptagna lagförslaget, och motionen. Jordbruksutskottets yttrande har som *bilaga 1* fogats till detta betänkande.

Motionerna m. m.

1. Försöksverksamhet med samordnat statsbidrag

Motionen

I *motion 1984/85:1554 yrkande 4 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)* yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförs rörande vidgade försök med frikommuner.

I motionen föreslås utvidgningar av området för försöksverksamheten med frikommuner. Motionärerna anger att de anser särskilt angeläget att försöksverksamhet med samordnat statsbidrag kan komma till stånd; skatteutjämningsbidrag och utgående specialdestinerade bidrag bör utgöra en samlad resurs som kommuner förfogar över så fritt som möjligt. Enligt motionärerna förefaller regeringen vara mycket njudd i sin dispensgivning, något som motionärerna beklagar.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med att utskottet behandlade regeringens förslag om en försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse (KU 1983/84:32) tog utskottet ställning till två motioner med förslag om olika utvidgningar av området för försöksverksamheten. En av motionerna innehöll bl. a. önskemål om försöksverksamhet med samordning av skatteutjämningsbidrag och specialbidrag. Utskottet avstyrkte motionerna med följande motivering:

Utskottet vill understryka att det är försökskommunerna själva som skall komma med förslag om innehållet i försöksverksamheten. Det blir därefter en sak för i första hand regeringen att ta ställning till dessa förslag. I den mån ny eller ändrad lagstiftning är påkallad krävs även riksdagens beslut. I det nu aktuella sammanhanget finns emellertid ingen anledning för riksdagen att ta ställning till de enskilda, konkreta önskemål om försöksverksamhet som finns i motionerna.

Moderata samlingspartiets, centerpartiets och folkpartiets ledamöter i utskottet reserverade sig beträffande frågan om samordnat statsbidrag. Enligt reservanternas mening borde för försökskommunernas del skatteutjämningsbidrag och utgående specialbidrag samordnas till ett sammanlagt bidrag.

Riksdagen följde utskottet.

Motionen

I motion 1984/85:2225 yrkande 4 av Lars Ernestam och Karin Ahrlund (båda fp) yrkas att riksdagen beslutar införa följande tillägg på lämpligt ställe i lagen om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation:

Om fullmäktige så beslutar kan nämndsammanträde öppnas för kommuninnevånarna.

Enligt motionärerna är öppna nämndsammanträden ett sätt att göra den kommunala verksamheten levande för medborgarna och öka intresset hos allmänheten för de beslut som fattas.

Tidigare riksdagsbehandling

Ett likalydande motionsyrkande avstyrktes av utskottet i samband med behandlingen av förslaget om ökad kommunal självstyrelse (KU 1983/84:32), varvid utskottet bl. a. framhöll att det i första hand var försökskommunerna själva som skulle komma med förslag om innehållet i försöksverksamheten samt att det inte i det aktuella sammanhanget fanns anledning för riksdagen att ta ställning till förevarande – och vissa andra – framställda motionsönskemål.

Moderata samlingspartiets och folkpartiets ledamöter i utskottet reserverade sig till förmån för motionsyrkandet.

Riksdagen följde utskottet.

3. Den kommunala personalens medverkan i frikommunförsöket

Motionen

I motion 1984/85:2225 yrkande 6 av Lars Ernestam och Karin Ahrlund (båda fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om medverkan från den kommunala personalen.

I motionen anges bl. a. att det är av stor betydelse att den kommunala personalens medverkan tas till vara på bästa sätt i frikommunförsöket och att de synpunkter på olika typer av statlig reglering som finns hos de anställda kommer till positiv användning.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade i sitt betänkande om försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse (KU 1983/84:32) en liknande motion tillsammans med en motion innehållande olika synpunkter på brett engagemang i försöksverksamheten. Utskottet föreslog att motionerna skulle förklaras besvarade enligt det följande:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att försöksverksamheten har en så bred förankring som möjligt i de berörda kommunerna.

Det finns därför anledning att i försöksverksamheten prioritera sådana områden som engagerar många olika intressen och medborgargrupper. Utskottet förutsätter att regeringen i det fortsatta arbetet uppmärksammar denna fråga.

Riksdagen följde utskottet.

4. Generellt bemyndigande gällande frikommunförsöket

Motionen

I *motion 1985/86:K624 av Olle Grahn (fp)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om generell möjlighet till dispens.

Motionären anser inte att regeringen när det gäller frikommunverksamheten skall behöva förelägga riksdagen propositioner gällande lagförslag som binder den kommunala verksamheten utan regeringen bör ges en generell möjlighet till dispenser från sådan lagstiftning.

Propositionen gällande frikommunförsöket m. m.

I det betänkande (Ds C 1984:1) av stat-kommunberedningen som låg till grund för proposition 1983/84:152 om försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse, övervägde beredningen möjligheten av att hos riksdagen begära bemyndigande av det slag som tas upp i motionen. Beredningen ansåg dock inte att detta borde ske. I propositionen (s. 10) anförde föredragande departementschefen i saken följande:

Beredningen har övervägt möjligheten att redan nu begära att riksdagen i lag bemyndigar regeringen att meddela föreskrifter om avvikelser från viss lagstiftning för försökskommunerna. Det har emellertid visat sig att det inte finns ett tillräckligt underlag för en sådan lag. Beredningen har därför funnit att det är bättre att låta försökskommunerna, sedan försöksverksamheten har kommit i gång, anmäla behovet av ändrad lagstiftning hos regeringen. Om det därvid visar sig att det behövs en bemyndigandelag för att genomföra förändringarna, får frågan om en sådan lag tas upp vid den tidpunkten. Vid denna bedömning har beredningen också beaktat att det på många områden redan finns bemyndiganden för regeringen. Jag delar beredningens uppfattning på denna punkt.

Sedan frikommunförsöket startade har regeringen haft att ta ställning till ca 250 önskemål om avsteg från gällande författningar. Huvuddelen av dessa har behandlats positivt, helt eller delvis. Vid sammanlagt fem tillfällen har riksdagen förelagts propositioner innehållande lagförslag gällande frikommunverksamheten.

5. Direkta val till lokala organ

Motionerna

I *motion 1984/85:1554 yrkande 1 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)* yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till lagstiftning om direkta val till lokala organ i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen.

Motionärerna upprepar ett i tidigare partimotion framfört krav om försökslagstiftning som möjliggör direkta val till lokala organ. Enligt motionen skulle en sådan ordning möta den i vissa fall uppkomna komplikationen att kommunalnämnder får en politisk sammansättning som markant avviker från kommunalens politiska struktur. I motionen anges vissa av de regler som bör inrymmas i den föreslagna försökslagstiftningen. Det anges att riksdagen hos regeringen skyndsamt bör begära att ett förslag i saken utarbetas och föreläggs riksdagen för beslut. Motionärerna framhåller att det är viktigt att kommunalorganen görs så stora att en allsidig partirepresentation åstadkoms.

I motion 1984/85:2225 yrkande 2 av Lars Ernestam och Karin Ahrlund (båda fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om försöksverksamhet med direktvalda kommunalnämnder/fullmäktige.

Enligt motionärerna är det genom det i motionen förordade direkta inflytandet från medborgarna på vilka personer som fattar beslut angående den egna kommundelen som det verkliga engagemanget och känslan för kommundelen främjas. Motionärerna anger vidare bl. a. att invändningar att den politiska majoriteten i direktvalda kommunalnämnder/fullmäktige kan skilja sig från majoriteten i hela kommunen inte är så bärande att inte försöksverksamhet med direktvalda kommunalnämnder bör genomföras.

I motion 1984/85:2330 yrkande 1 av Olof Johansson och Karin Andersson (båda c) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om lagstiftning som möjliggör inrättande av direkt valda lokala organ i kommunerna.

Motionärerna anger bl. a. att de lokala organen måste ges en bättre förankring inom sitt område och att därför organen bör vara direktvalda av befolkningen i området.

I motion 1985/86:K610 yrkande 5 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande av försöksverksamhet med direktvalda kommunalfullmäktige.

Motionärerna anger att det främsta skälet till att de förordar direktvalda kommunalfullmäktige är att ett sådant direkt inflytande från medborgarna på vilka personer som skall väljas i den egna kommundelen ger ett större engagemang och en större känsla för den egna kommundelen. Enligt motionen medför indirekta val inte samma goda spegling av den aktuella väljaropinionen i olika kommundelar som vid direkta val utan representationen kan bli direkt missvisande.

I motion 1985/86:K616 yrkande 2 av Karl Boo (c) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag som möjliggör direkta val till kommunalfullmäktige i enlighet med vad som anges i motionen.

I motionen anges att erfarenheterna från försök med lokala organ på olika angivna sätt varit positiva och att slutsatsen är att lagstiftningen om lokala organ bör permanentas. Mot bakgrund av erfarenheterna med lokala organ, vilka enligt motionären till största delen varit positiva, krävs i motionen att en lag om direktval till kommunalfullmäktige stiftas på försök. Enligt motionen är nämligen ett problem som väckt irritation att den politiska

sammansättningen i kommunfullmäktige kan avvika från den politiska strukturen i kommundelen. Motionären förordar vidare att försökslagstiftningen garanterar möjligheten att hålla offentliga sammanträden och att kommunfullmäktige ges möjlighet att tillsätta kommittéer och utredningar. Slutligen föreslås i motionen att lagen reglerar rösträtt och valbarhet samt slår fast att valsättet skall vara proportionellt.

Försöksverksamheten med lokala organ m. m.

Sedan år 1980 gäller lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna (lokalorganslagen). Enligt lagens ursprungliga lydelse gavs kommun möjlighet att inrätta lokala organ, vilka skulle kunna besluta inom det kommunal-lagsreglerade området. Senare samma år (prop. 1979/80:54, KU 27, rskr. 96) vidgades området till att även omfatta vissa specialreglerade nämnders kompetensområden.

År 1985 antog riksdagen (prop. 1984/85:98, KU 22, rskr. 137) lagen (1985:127) om särskilda organ i landstingskommunerna, vilken trädde i kraft den 1 januari 1986. Lagen ger landstingen rätt att inrätta vissa lokala organ och på så sätt möjlighet att samordna sin nämndorganisation lokalt på samma sätt som kommun.

Demokratiberedningen har i sitt i juni 1985 överlämnade huvudbetänkande – Aktivt folkstyre i kommuner och landsting (SOU 1985:28) – bl. a. gjort viss utvärdering av den försöksverksamhet med lokala organ som bedrivits. Beredningens slutsats är att reformen – i de fall där målmedvetna och långtgående insatser gjorts i decentraliseringsarbetet – på kort tid gett förutsättningar för att flera medborgare kan medverka, bli delaktiga och ta ansvar för kommunal verksamhet. Vidare anser beredningen att reformen med kommunalnämnder gett ökade möjligheter till helhetssyn och samordning av kommunala verksamheter, att arbetet över sektorsgränser underlättats samt att ekonomiska och personella resurser lättare kunnat utnyttjas. Enligt beredningen har också förutsättningarna att förbättra den kommunala servicen ökat. Beredningen har föreslagit att lokalorganslagen slopas i samband med att en ny kommunallag antas och att lagtext som reglerar lokala organ (i beredningens betänkande benämnda lokala nämnder) ingår i en ny kommunallag. Samma synsätt redovisas i fråga om de särskilda organen i landstingen. I avvaktan på en ny kommunallag har beredningen föreslagit en ny lag om lokala organ i kommuner.

I beredningens betänkande (SOU 1985:29) Principer för ny kommunallag föreslås bl. a. att det i kommuner och landsting skall finnas centrala och lokala nämnder samt att de centrala nämnderna skall ha uppgifter som avser hela kommunen eller landstingskommunen medan de lokala nämnderna skall sköta förvaltningen av anläggningar eller uppgifter i en del av kommunen eller landstinget. För landstingskommunernas del föreslås dessutom möjlighet att inrätta särskilda nämnder under centrala eller lokala nämnder.

Demokratiberedningens betänkanden remissbehandlas för närvarande.

Kommunaldemokratiska kommittén presenterade i betänkandet (Ds Kn 1981:8) Direktvalda lokala organ ett diskussionsunderlag i direktvalsfrågan för att få vägledning inför sitt fortsatta arbete. Betänkandet har remissbehandlats.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid 1984/85 års riksmöte avstyrkte utskottet (KU 1984/85:6) två motionsyrkanden om att demokratiberedningen borde genom tilläggsdirektiv få i uppdrag att utreda frågan om direkt valda lokala organ. Utskottet ansåg att ytterligare erfarenheter av den pågående försöksverksamheten med lokala organ borde erhållas innan definitiv ställning till frågan togs. Centerpartiets och folkpartiets ledamöter i utskottet reserverade sig till förmån för motionerna.

Riksdagen följde utskottet.

6. Försöksverksamhet med stadsdelskommuner i Stockholm

Motionen

I motion 1984/85:2330 yrkande 2 av Olof Johansson och Karin Andersson (båda c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående försöksverksamhet med stadsdelskommuner inom Stockholms stad.

I motionen föreslås att – efter det att en demokratiseringsreform med direkta val till lokala organ genomförts – en försöksverksamhet med stadsdelskommuner inom Stockholms stad införs. Enligt motionärerna skulle det genom en sådan decentralisering av beslutsbefogenheterna finnas stora förutsättningar att radikalt stärka medborgarinflytande och lokal demokrati. I motionen pekas på olika fördelar som förslaget skulle medföra. Motionärerna anger att det bör vara en lämplig uppgift för 1983 års demokratiberedning att tillsammans med Stockholms stad utveckla och initiera en försöksverksamhet med stadsdelskommuner enligt den modell som skisserats i det föregående.

7. Privatisering av kommunal verksamhet

Motionen

I motion 1984/85:401 av Jörn Svensson m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära utredning och förslag till sådan ändring i gällande lagstiftning, att privatisering av kommunala verksamheter såsom relaterats i motionen ej kan ske.

Som exempel på privatisering av kommunal verksamhet som bör förhindras anges i motionen det arrangemang som vid motionstillfället diskuterades i Åre mellan kommunen och företaget Skanska. Enligt ett avtalsförslag i saken

skulle Skanska överta ansvaret för kommunens tekniska sektor (vatten, avlopp, vägväsende, snöröjning, teknisk service etc.). Enligt motionärerna kan ett arrangemang av aktuellt slag medföra olika – i motionen närmare angivna – negativa konsekvenser. I motionen anges att den kanske mest allvarliga konsekvensen blir att kommuninvånarnas medborgarrättsliga situation starkt försämras, bl. a. genom att i kommunal verksamhet gällande offentlighetsprincip och andra grundlagsenliga rättigheter ersätts med ett privat företags helt godtyckliga sekretess; ingen kan åberopa grundlagen eller kommunallagens krav på insyn eller lika behandling. Motionärernas slutsats är att privatisering av kommunal verksamhet av aktuellt slag innebär ett hot mot de medborgerliga fri- och rättigheterna genom att medborgarnas möjligheter att i demokratisk anda följa och påverka den offentliga verksamheten inskränks och genom den upplösning av det ansvarsförhållande i vilket kommunförvaltningen står till invånarna. I motionen framhålls vidare att en kommun i och för sig för vissa smärre uppgifter skall kunna anlita entreprenör, t. ex. från bygden, utan att detta medför nackdelar men att ett fenomen av Årefallets typ representerar något som i medborgarnas och demokratins intresse bör förhindras.

Gällande rätt

Kommuns befogenhet att låta annan sköta vissa förvaltningsuppgifter går tillbaka på 11 kap. 6 § tredje stycket regeringsformen. Enligt detta stadgande kan förvaltningsuppgift överlämnas till bolag, förening, samfällighet, stiftelse eller enskild individ. Innefattar den myndighetsutövning skall det dock ske med stöd av lag.

Åreprojektet

Kommunfullmäktige i Åre beslöt den 24 april 1985 att det avtalsförslag som upprättats mellan Åre kommun och Skanska inte skulle godkännas utan att i stället vissa andra lösningar av den aktuella verksamheten skulle utredas.

Det kan nämnas att avtalsförslaget, som gällde drift och underhåll av kommuntekniska anläggningar i Åre kommun, innehåller en bestämmelse av innebörd att kommunens ansvar gentemot allmänheten inte skall påverkas av avtalet.

Regeringens skrivelse 1984/85:202

I regeringens skrivelse 1984/85:202 om den offentliga sektorns förnyelse redovisas bl. a. regeringens syn på service och valfrihet i den offentliga sektorn. I det sammanhanget tas diskussionen om privatisering av olika kommunala och landstingskommunala verksamheter upp. I skrivelsen anförts i fråga om samhällsservice genom kommersiell privat verksamhet, dvs. verksamhet i vinstsyfte, bl. a. att riskerna för fördelningspolitiska snedvridningar där måste betraktas som mycket stora. I skrivelsen (s. 11) anför vederbörande departementschef därefter följande:

Riskerna är störst inom områden som vård, omsorg och utbildning. När det gäller mer tekniska tjänster – som sophämtning, gatuhållning, fastighetsunderhåll – finns mera sällan fördelningspolitiska invändningar mot privata entreprenörer. Omständigheterna i det enskilda fallet kan vara sådana att en privat entreprenad är den för kommunen lämpligaste lösningen. Kommunen bör dock själv bevara sådan kompetens på området att den kan genomföra en reell prövning av det arbete entreprenören utför. I många fall är det nödvändigt att upprätthålla en beredskap för att ta över om så krävs. Man måste dock vara klar över att en entreprenadlösning alltid begränsar medborgarnas möjligheter till direkt påverkan.

I skrivelsen berörs därefter inte närmare frågan om privatisering av mer tekniska tjänster utan i första hand behandlas privatiseringsdebatten rörande sociala insatser och utbildningen.

8. Telefonsammanträden med kommunala nämnder

Motionen

I motion 1984/85:569 av Martin Segerstedt m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av kommunallagen med syfte att öppna möjligheterna till telefonsammanträden i kommunala styrelser och nämnder.

Motionärerna framhåller att det i rättspraxis fastslagits att kommunala sammanträden per telefon strider mot kommunallagen. Beslut som fattas vid sådana sammanträden har upphävts efter besvär såsom tillkomna i icke laga ordning. Enligt motionärerna bör telefonsammanträden komma i fråga i första hand för t. ex. extra sammanträden eller sommartid när det kan vara svårt att samla ledamöterna till ett sammanträde. Om möjligheten öppnas att ordna telefonsammanträden får detta inte medföra brister i beslutsunderlag eller oklarheter i hur sammanträdet skall genomföras och beslut skall fattas.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade år 1983 (KU 1982/83:21) en motion innehållande ett motsvarande förslag. Utskottet konstaterade då att något uttryckligt förbud mot telefonsammanträde inte fanns i kommunallagen men att den ståndpunkten intagits, bl. a. av civilministern i ett frågesvar år 1973, att sådana sammanträden inte stod i överensstämmelse med gällande reglering. Utskottet ansåg att man av såväl principiella som praktiska skäl borde stå fast vid den ståndpunkten, varför den aktuella motionen avstyrktes.

Riksdagen följde utskottet.

Utredningsförslag

Demokratiberedningen har i sitt betänkande (SOU 1985:29) Principer för ny kommunallag, vilket för närvarande undergår remissbehandling, tagit upp frågan om möjligheten till telefonsammanträden i styrelsen och i övriga kommunala nämnder. Beredningen anför i saken följande (s. 84 f.):

Beredningen anser att det kan finnas behov av telefonsammanträden för brådskande rutinärenden eller för rutinbeslut när det är svårt att samla ledamöterna till ett sammanträde. Det finns dock vissa risker med detta. Det kan leda till oklarheter om hur sammanträden skall genomföras och hur beslut skall fattas. Om ett beslut som fattas vid telefonsammanträde överklagas, kan bevisvärigheter uppstå t. ex. i fråga om beslutet tillkommit i laga ordning. Denna typ av problem måste därför utredas innan möjligheter till telefonsammanträden införs.

I detta sammanhang vill beredningen peka på att frågan har samband med att lagstöd saknas för att delegera brådskande ärenden. Möjligheterna till att anordna telefonsammanträden kan därför vara ett alternativ till att ge lagstöd för att delegera i brådskande ärenden.

9. Det kommunala partistödet

Motionerna

I motion 1984/85:570 av Anders Svärd (c) och Ingemar Konradsson (s) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till sådan ändring i lag om kommunalt partistöd (1969:596), att det blir möjligt för kommuner och landsting att införa avtrappningsregler för partistödet vid mandatförändringar mellan partier.

I motionen föreslås att avtrappningsregler införs för kommunalt partistöd i syfte att minska de ekonomiska nackdelar som ett parti drabbas av vid kraftig tillbakagång i ett val. Det erinras om att det på riksdagsområdet finns bestämmelser om avtrappning av partistöd vid förändringar beroende av ändrat valresultat för parti.

I motion 1985/86:K610 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i lag om kommunalt partistöd så att det blir möjligt för kommuner att införa avtrappnings- och upptrappningsregler (yrkande 8) samt att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i lag om kommunalt partistöd så att det blir möjligt för kommunerna att uppdelat partistödet i en fast och en rörlig del (yrkande 9).

Enligt motionärerna medför det partistöd som kommunerna i dag har rätt att betala ut till i fullmäktige representerade partier, dvs. ett visst belopp per mandat, att ett parti som kraftigt går tillbaka mandatmässigt i ett val kan komma att drabbas av stora ekonomiska svårigheter, något som sammanhänger med att vissa fasta kostnader kan vara svåra att snabbt avveckla. Enligt motionärernas mening borde kommunerna få rätt att på samma sätt som gäller i fråga om partistödet på riksdagsområdet dela partistödet i en fast och en – efter mandattilldelning – rörlig del samt få använda sig av avtrappnings- och upptrappningsregler av stödet vid förändringar efter val.

I motion 1985/86:K806 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp) yrkas att riksdagen beslutar om att hos regeringen begära förslag innebärande att lagstiftningen angående det kommunala partistödet ändras så att stödet utgår med dels ett grundbelopp, lika för alla representerade partier, dels ett belopp i relation till antalet mandat.

Enligt motionen får de minsta partierna i kommuner och landsting på grund av det kommunala partistödets utformning ofta arbeta med mycket

små resurser. Motionären anger som skäl för sitt förslag om ett grundbelopp att alla politiska partier har vissa nödvändiga grundkostnader som lokalhyra, möteskostnader, stöd till länsorganisation m. m.

KU 1985/86:15

Gällande ordning

I lagen (1969:596) om kommunalt partistöd stadgas att kommun får lämna ekonomiskt bidrag till politiskt parti som under den tid beslutet om bidrag avser är representerat i kommunens fullmäktige. Beslutet skall innehålla att bidrag utgår till varje sådant parti med samma belopp för varje plats som partiet under nämnda tid har i fullmäktige. Lagen skall ha motsvarande tillämpning på landstingskommun och landsting.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har under de senaste åren vid flera tillfällen behandlat olika motionsförslag gällande det kommunala partistödets konstruktion. Senaste gången var år 1984 (KU 1984/85:6) då utskottet behandlade ett motionsförslag om att samma princip som numera gäller det statliga partistödet, dvs. ett för alla bidragsberättigade partier lika stort grundbidrag samt därutöver ett visst bidrag per mandat, borde införas på det kommunala området. Utskottet anförde följande:

Utskottet har vid sin behandling åren 1981, 1982 och 1983 av förslag med samma syfte som det nu föreliggande hänvisat till den koppling mellan partistödet på statlig och kommunal nivå som gjordes i 1972 års partistödsbeslut. Frågan om det kommunala partistödets konstruktion har därför ansetts endast böra prövas inom ramen för en allmän översyn av partistödet, vilken bör föregås av förhandlingar mellan de politiska partierna. Som tidigare redovisats ingår en undersökning av det kommunala partistödet i demokratiberedningens arbetsuppgift. Beredningen skall ta fram uppgifter om stödåtgärdernas omfattning på nationell, regional och lokal nivå, i vilken utsträckning medel omfördelas mellan olika nivåer inom de politiska partierna och vilka modeller för beräkning av det kommunala partistödet som i praktiken tillämpas i kommuner och landstingskommuner.

Enligt utskottets mening kan det uppkomma behov av partiledaröverläggningar om formerna för det nuvarande partistödet såsom ett resultat av den kartläggning som nu sker inom demokratiberedningen. Denna beräknas enligt vad utskottet erfarit vara avslutad i början av år 1985.

Utskottet hemställde att vad som sålunda anförts med anledning av motionen borde ges regeringen till känna som riksdagens mening.

Riksdagen följde utskottet.

Utredning

Den kartläggning av det kommunala partistödet som ingått i demokratiberedningens uppgifter har redovisats i en av universitetslektorn, fil. dr Gullan Gidlund vid statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet i april 1985 dagtecknad rapport (Ds C 1985:8) Det kommunala partistödet. Demokratiberedningen har i sitt betänkande (SOU 1985:28) Aktivt folkstyre i

kommuner och landsting inte föreslagit någon ändring av partistödet. Beredningen har angivit att den efter att ha tagit del av rapporten anser att kommunerna och landstingen har tillfredsställande utrymme att ge ekonomiskt stöd till de politiska partierna.

KU 1985/86:15

10. Det statliga partistödet

Motionen

I *motion 1985/86:K718 yrkande 3 av Alf Svensson (c)* yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till ändring av lagen om statligt stöd till politiska partier i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motionären föreslår att 3 och 6 §§ lagen om statligt stöd till politiska partier ändras. Enligt förslaget skall det, för att partistöd skall utgå till ett i riksdagsval deltagande parti, räcka att partiet erhållit 1 % av rösterna i stället som för närvarande 2,5 %. I motionen anges närmare hur sådant partistöd skall beräknas. Förslaget innebär vidare att under samma förutsättningar s. k. grundstöd skall utgå.

Gällande ordning

Stöd enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier utgår dels som partistöd, dels som kanslistöd. För att partistöd skall utgå till i riksdagsval deltagande parti, som ej blivit företrätt i riksdagen, fordras att partiet erhållit minst 2,5 % av rösterna. Partistödet utgår med visst belopp per mandat. I 3 § i lagen finns bl. a. bestämmelser om beräkningen av partistöd till parti som erhållit mellan 2,5 och 4 % av rösterna och som inte blivit företrätt i riksdagen. Kanslistöd utgår i form av grundstöd och tilläggsstöd. Enligt 6 § utgår grundstöd till parti som vid riksdagsval erhållit minst 4 % av rösterna.

11. Kostnadsansvaret för ersättningar till kommunalt förtroendevalda

Motionen

I *motion 1984/85:1121 av Gunnar Thollander och Ingrid Andersson (båda s)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande kostnadsansvaret för de förtroendevaldas ersättningar.

I motionen redogörs för en år 1983 beslutad lagändring i kommunallagen varigenom kommuner och landsting gavs möjlighet att ersätta förtroendevalda för faktisk förlust av arbetsförtjänst i samband med fullgörande av kommunala uppdrag. Motionärerna erinrar om att vederbörande departementschef i lagstiftningsärendet tagit upp frågan om lagstiftningen skulle kunna resultera i en kostnadsövervältring från de förtroendevaldas arbetsgivare till landsting resp. kommuner. I motionen åberopas följande avsnitt i den aktuella propositionen (1982/83:97 s. 28):

En fråga som bör granskas med särskilt intresse vid den kommande uppföljningen gäller en eventuell kostnadsöverväring mot kommuner och landstingskommuner. Flera arbetstagargrupper har i dag en sådan situation att de med bibehållen lön kan fullgöra kommunala förtroendeuppdrag. Andra grupper har inte arbetstiden reglerad på ett sådant sätt, att tjänstledigheter behöver utnyttjas för fullgörande av förtroendeuppdrag. Skulle den ändrade lagstiftningen medföra att dessa grupper börjar kräva ersättning från kommunerna och landstingskommunerna för förlorad arbetsförtjänst har i själva verket en kostnadsöverväring inträffat. Ett sådant förhållande kan enligt min mening aktualisera en förnyad prövning av frågan om kostnadsansvaret skall läggas hos de förtroendevaldas arbetsgivare eller hos kommunerna och landstingskommunerna.

Enligt motionärerna bör stor uppmärksamhet ägnas åt frågan om kostnadsansvaret för de förtroendevaldas ersättningar. Med hänvisning till det refererade uttalandet i propositionen förordar motionärerna att regeringen redovisar saken och framlägger förslag till åtgärder i syfte att undanröja de angivna hindren.

Gällande regler m. m.

De i motionen åsyftade bestämmelserna om ersättning till förtroendevalda finns i 2 kap. 29 § och 3 kap. 16 § kommunallagen. Enligt dessa paragrafer får fullmäktige besluta att det till ledamot och suppleant i fullmäktige eller beredning och till ledamot och suppleant i styrelsen eller annan nämnd skall i skälig omfattning utgå ersättning för resekostnader och andra utgifter som föranleds av uppdraget, förlorad förtjänst samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 1983.

Utskottet behandlade år 1984 (KU 1984/85:6) ett motionsförslag vari förordades ett riksdagsuttalande av innebörd att alla kommunalt förtroendevalda borde erhålla arvode enligt enhetliga regler. Utskottet avstyrkte motionen under hänvisning bl. a. till att de nya ersättningsbestämmelserna för förtroendevalda varit i kraft alltför kort tid för att man skulle ha en bestämd uppfattning om hur dessa verkar och till att utvecklingen på området följdes av demokratiberedningen.

Centerpartiets ledamöter i utskottet reserverade sig till förmån för motionen.

Riksdagen följde utskottet.

12. Kommunal vårdnadsersättning

Motionen

I motion 1984/85:1139 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:1138 att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om sådan ändring av kommunallagen att det är förenligt med den kommunala kompetensen att i en kommun införa vårdnadsersättning.

I motion 1984/85:1138 anger motionärerna att riksdagen bör göra ett klargörande uttalande att det är förenligt med den kommunala kompetensen

att i en kommun införa vårdnadsersättning och att, om ett riksdagsuttalande i denna fråga förutsätter en ändring av kommunallagen, så bör ske.

KU 1985/86:15

Gällande rätt

Frågan huruvida kommunal vårdnadsersättning är förenlig med de kommunala kompetensbestämmelserna har vid olika tillfällen prövats genom kommunalbesvär, varvid domstolarna hittills ansett detta ej vara fallet.

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

Motioner med samma innebörd som den här aktuella har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, de båda senaste gångerna åren 1983 (KU 1982/83:21) och 1984 (KU 1984/85:6). Utskottet har varje gång avvisat framförda förslag om ändringar i lagstiftningen som möjliggör införandet av vårdnadsersättning. Riksdagen har därefter följt utskottet. År 1983 reserverade sig moderata samlingspartiets, centerpartiets och folkpartiets ledamöter i utskottet. De ansåg att regeringen borde lägga fram förslag om ändringar av den kommunala kompetensen i fråga om vårdnadsersättning. År 1984 reserverade sig moderata samlingspartiets och centerpartiets ledamöter i utskottet. De förordade att kommunallagen ändrades så att tveksamheten om kommuners rätt att ge vårdnadsersättning undanröjdes, en fråga som reservanterna ansåg att regeringen snarast borde tillse att den utreddes. I ett särskilt yttrande av en företrädare för folkpartiet angavs att frågan om kommuns rätt att utge vårdnadsersättning möjligen kunde komma i ett nytt läge beroende på utgången av ett mål (5523-1984) vid kammarrätten i Göteborg gällande ett överklagat kommunalt beslut angående bidrag till barnfamiljer med stöd av socialtjänstlagen. Bl. a. av detta skäl ansågs det därför inte påkallat att riksdagen begärde en utredning.

Kammarrätten i Göteborg har genom dom den 25 januari 1985 upphävt det nyssnämnda beslutet. Domstolen konstaterade bl. a. att utbetalning av de ifrågakvarande bidragen inte var en kommunal angelägenhet och att det beslutande organet därför överskridit sin befogenhet. I dom den 20 januari 1986 beslöt regeringsrätten att kammarrättens dom inte skulle ändras.

Regeringen (socialdepartementet) har den 12 december 1985 beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av framställningar från Grästorps, Habo, Hässleholms, Höörs, Mullsjö och Ystads kommuner om att regeringen skall verka för en lagändring som gör det möjligt för kommun att införa vårdnadsersättning för vård av egna barn.

13. Delning av kommuner

Motionerna

I *motion 1984/85:1505 yrkande 2 av Bengt Westerberg m. fl. (fp)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om delning av kommuner.

I motionen anges att kommunsammanslagningarna medfört problem,

något som bevisas av att ett antal kommuner delats upp i mindre kommuner igen. Motionärerna anser det mycket angeläget att gå vidare på den inslagna vägen och dela på kommuner där intresse finns.

I motion 1984/85:1554 yrkande 2 av Thorbjörn Fälldin m.fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts rörande delning av kommuner.

I motionen anges att man från centerpartiets sida är beredd att tillmötesgå lokala önskemål om kommunindelning när de är ägnade att stärka den kommunala demokratin och att det är beklagligt att den socialdemokratiska regeringen tillgripit en annan praxis på detta område. Enligt motionärerna är det mycket angeläget att praxis i fråga om indelningsändringar snabbt förändras till en mera positiv attityd.

I motion 1984/85:2225 yrkande 5 av Lars Ernestam och Karin Ahrland (båda fp) yrkas att riksdagen uttalar att delning av kommuner bör kunna genomföras enligt vad i motionen anförts.

I motionen anges att frågan om delning av flera kommuner måste hållas aktuell. I motsats till vad som var fallet med kommunsammanslagningar anser motionärerna emellertid att initiativet till delning av kommuner bör komma från kommuninvånarna själva, inte som diktat uppifrån statsmakterna. Motionärerna anger vidare att de anser att om kommuninvånarna själva vill det och om ekonomiska förutsättningar föreligger måste staten ha en positiv grundinställning till delning av kommuner.

I motion 1985/86:K610 yrkande 2 av Birgit Friggebo m.fl. (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om delning av kommuner.

I motionen anges bl. a. att erfarenheterna från de tidigare kommunsammanslagningarna inte är odelat positiva. Motionärerna, som erinrar om att de borgerliga regeringarna medverkade till vissa kommunindelningar, anser att en fortsatt delning av storkommuner bör ske, där intresse härför föreligger. Det anges vidare i motionen att initiativet till kommunindelning bör komma från kommuninvånarna själva, inte som diktat uppifrån statsmakterna.

I motion 1985/86:K616 yrkande 1 av Karl Boo (c) yrkas att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om principer för delning av kommuner.

I motionen anges att i många fall den enda verkliga möjligheten till förbättrad kommunal demokrati är att en kommun delas. Det anges vidare i motionen att centern inte kan acceptera regeringens hållning till de lokala initiativ som tas på förevarande område och att kommunsammanslagningarna inte kan rättfärdigas enbart genom en positiv hållning till lokala organ.

Tidigare riksdagsbehandling

Förslag som överensstämmer med de nu föreliggande har behandlats av utskottet flera gånger tidigare, senaste gången år 1984 (KU 1984/85:6) då utskottet avstyrkte en partimotion i saken från centerpartiet. Centerpartiets

ledamöter reserverade sig till förmån för motionen. Riksdagen följde utskottet. I utskottets motivering angavs bl. a. att utskottet inte funnit anledning att frångå den ståndpunkt som intagits år 1983 (KU 1982/83:21) med anledning av motionsyrkanden med i huvudsak samma syfte. Utskottet framhöll den gången att kommunaldemokratiska skäl någon gång kunde motivera att en kommun delas men att utskottet förordade att problemen med den kommunala demokratin i första hand borde lösas på annat sätt än genom ytterligare kommunindelningar.

14. Majoritetsmarkeringar i det kommunala styrelseskicket

Motionen

I motion 1984/85:1554 yrkande 3 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utvärdering av effekterna för den kommunala demokratin av majoritetsmarkeringarna.

Enligt motionärerna börjar allt fler negativa konsekvenser komma i dagen som en följd av de kraftiga majoritetsmarkeringar i det kommunala styrelseskicket som varit i bruk ett drygt decennium, innebärande att den politiska majoriteten i en kommun tar hand om alla ordförandeposter och kommunal- och landstingsrådsposter medan oppositionen hänvisas till andre vice ordförandeposter och eventuella nyinrättade oppositionsrådsposter i bästa fall. Enligt motionärerna har detta lett till att maktkoncentrationen ökat och att minoritetens insyn och inflytande har försvagats. Det anges att från många håll nu framförts den meningen att nivån och kvaliteten på det kommunala meningsutbytet försämrats, framför allt som en följd av oppositionens försvagade arbetsförutsättningar. Vidare anges i motionen att det finns oroväckande tendenser att alltmer av det kommunala beredningsarbetet flyttas över till organ som ligger utanför nämnderna, exempelvis kommunal- och landstingsrådsberedningar. Enligt motionärerna kan då nämndsammanträdena utvecklas till mycket nedkortade träffar där beredningar och partigrupper endast i protokollet låter registrera sina intagna positioner. Det hävdas i motionen att rollen som politisk minoritet i ett system som utvecklas i denna riktning blir allt mindre meningsfull. Enligt motionärerna är det angeläget att en utvärdering av majoritetsmarkeringarnas effekter kommer till stånd. Det anges vidare i motionen att det genom den beskrivna utvecklingen förefaller som om makten alltmer förskjuts till de professionella heltidspolitikerna, vilka ofta utgör ett markant inslag i de snäva beredningsorgan som håller på att utvecklas. Enligt motionärerna är det angeläget att också deras allt starkare roll görs till föremål för en utvärdering.

Gällande bestämmelser m. m.

I 2 kap. 23 § kommunallagen finns bestämmelser om rätt att få till stånd proportionella val av bl. a. styrelse, annan nämnd och beredning. Detsamma gäller de lokala organ som utgör nämnd i kommunalrättslig mening. I 3 kap. 10 § kommunallagen finns motsvarande bestämmelser för styrelsens val av

beredningsorgan (arbetsutskott, avdelning, delegation och beredning), vare sig till organet delegerats beslutanderätt eller organet enbart tillagts beredande uppgifter. Enligt hänvisning i 3 kap. 13 § till sistnämnda lagrum gäller motsvarande för nämnds val av beredningsorgan. Antalet ledamöter i styrelse får ej understiga fem (3 kap. 2 § kommunallagen). Något minimiantal ledamöter i andra organ har ej föreskrivits. För fullmäktiges val av ordförande och vice ordförande i styrelsen och nämnder och av heltidsengagerade förtroendevalda (kommunal- och landstingsråd) är bestämmelserna om proportionella val inte tillämpliga.

Bestämmelserna i 3 kap. 10 § kommunallagen om rätt att få till stånd proportionella val inom styrelses beredningsorgan (liksom motsvarande bestämmelser för nämnds val av sådant organ) tillkom på initiativ av utskottet vid behandlingen år 1977 av förslaget till ny kommunallag (KU 1976/77:25). Sedan utskottet motiverat sitt förevarande förslag anförde utskottet följande (s. 23):

Utskottet vill slutligen erinra om att de verkligt avgörande förutsättningarna för minoritetens arbetsmöjligheter i styrelserna och nämnderna inte skapas av olika slag av minoritetsskyddsregler utan av majoritetens förståelse för och generösa inställning till minoritetens berättigade önskemål på inflytande och insyn. Kommunallagens bestämmelser om skydd för minoritetens intressen bör därför ses endast som en yttersta garanti för att majoriteten inte missbrukar sin makt. Utskottet vill i detta sammanhang ånyo erinra om betydelsen av att antalet ledamöter och suppleanter i olika kommunala organ, liksom i de kommunala företagens styrelser, inte sätts för lågt, utan så högt att flera partier blir representerade.

15. Samverkan mellan kommuner och enskilda eller folkrörelser

Motionerna

I *motion 1984/85:1554 yrkande 5 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)* yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts rörande brukarmedverkan och kooperativ verksamhet.

Motionärerna framlägger i motionen olika förslag till åtgärder i kommunaldemokratiska frågor, varvid framförs önskemål om utveckling av brukarmedverkan i en kommuns olika delar. Motionärerna framhåller att det är viktigt att sådan medverkan har nära anknytning till och utövas av dem som verkligen deltar i skilda verksamheter och att man inte får göra de centrala kommunala instanserna till korporativa organ, något som skulle stå i strid med grundläggande principer om det representativa styrelseskicket. Motionärerna pekar vidare på vad som kan åstadkommas genom att kommuner stödjer kooperativ på lokal bas som vill utföra serviceuppgifter som hittills utövats inom den offentliga sektorns ram.

I *motion 1985/86:K616 yrkande 3 av Karl Boo (c)* yrkas att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om samverkan mellan folkrörelserna och kommunerna.

I motionen anges att den i demokratiberedningens slutbetänkande angivna

slutsatsen att kommunerna inte skall starta verksamhet som kan bedrivas i föreningsregi är helt riktig. I motionen anläggs därefter olika synpunkter på vad som bör gälla för verksamhet som drivs av enskilda eller föreningar. Motionären framhåller, mot bakgrund bl. a. av erfarenheterna på fritidssidan, att ansvarsfördelningen mellan kommunerna och föreningarna tydligare måste framgå om föreningarna skall ha de rätta förutsättningarna att klara nya uppgifter. Enligt motionen måste grundprincipen vara att kommunen har huvudansvaret för ekonomi och administration av alla kommunala uppgifter medan föreningens ansvar blir att klara den dagliga verksamheten. Vidare framhålls att samma princip bör gälla för alla områden, t. ex. för föräldrar som bildar kooperativ för att klara barnomsorgen. Motionären anser att en generös försöksverksamhet är viktig för att föreningarna skall växa in i uppgiften och för att ansvarsfördelningen mellan kommunerna och föreningarna skall klarläggas. De områden där föreningarna kan gå in är enligt motionen främst kultur-, fritids- och omsorgssektorn.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har både vid 1982/83 års riksmöte (KU 1982/83:21) och 1984/85 års riksmöte (KU 1984/85:6) avstyrkt motionsförslag gällande kooperativ verksamhet på det kommunala området. Vid sistnämnda tillfälle anförde utskottet – med anledning av ett framställt motionsyrkande om att den då sittande demokratiberedningen borde få i uppdrag att utreda olika former av kooperativ verksamhet på det kommunala området – bl. a. följande:

Utskottet konstaterar att motionärernas frågeställningar ligger väl i linje med demokratiberedningens uppdrag. Beredningen skall bl. a. belysa de nya kooperativa verksamhetsformer som utvecklats för skötseln av vissa gemensamma angelägenheter. Vidare har beredningen att studera olika aspekter på det s. k. brukarinflytandet och brukarmedverkan. I fråga om service och information anges i direktiven att beredningen bör studera hur informationsteknologin och de nya medierna kan utnyttjas för att vidga och fördjupa den kommunala demokratin. Med hänsyn till vad som anförts anser utskottet att det inte f. n. finns anledning för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionen i här berörd del.

I en reservation av centerpartiets ledamöter i utskottet förordades bl. a. att demokratiberedningen fick i uppdrag att göra en översyn av vissa lagar och regler som lade hinder i vägen för kooperativ verksamhet.

Riksdagen följde utskottet.

Utredningar m. m.

Demokratiberedningen har i betänkandena (SOU 1985:28) Aktivt folkstyre i kommuner och landsting och (SOU 1985:30) Skola för delaktighet lagt fram olika förslag för att stärka ställningen för de medborgare som är brukare av kommunala tjänster. I betänkandena framläggs även synpunkter på lokalt baserade kooperativa lösningar inom barnomsorgen, skolan, fritidsgårdarna och äldreomsorgen. Betänkandena undergår för närvarande remissbehandling. I proposition 1985/86:70 om vissa lagstiftningsåtgärder inom ramen för

frikommunförsöket har föredragande departementschefen – med anledning av önskemål från några frikommuner om att få bedriva försök med brukarinflytande – upplyst att han avser att efter avslutad remissbehandling av ovan nämnda båda betänkanden (remisstiden utgår den 1 april 1986) under 1986 lägga fram förslag i saken och att i samband därmed frikommunernas önskemål kan beaktas.

Regeringen (justitiedepartementet) avser att inom kort till lagrådet remittera ett förslag till lag om kooperativa föreningar. Till grund för förslaget ligger bl. a. kooperationsutredningens betänkande (SOU 1984:9) Kooperativa föreningar.

16. Rådgivande kommunala folkomröstningar

Motionerna

I motion 1984/85:2225 yrkande 3 av Lars Ernestam och Karin Ahrland (båda fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om försöksverksamhet med en särskild "förfarandelag" för att öka möjligheterna till rådgivande folkomröstningar.

Enligt motionärerna är en viktig metod för att stärka folkstyrelsen att låta väljarna själva ta ställning till konkreta frågor. Motionärerna anser därför att utrymmet för kommunala folkomröstningar bör vidgas. Det anges i motionen att det behövs en "förfarandelag" som gör det enklare att ordna sådana omröstningar.

I motion 1985/86:K610 yrkande 6 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om förfarandelag vad gäller kommunala folkomröstningar.

Enligt motionärerna är en viktig metod för att stärka kommunmedborgarnas inflytande och möjlighet att påverka utvecklingen i sin kommun att låta väljarna ta ställning i konkreta frågor. Motionärerna erinrar om att förfarandet vid omröstning som sker med stöd av kommunallagen inte närmare reglerats. Enligt motionen bör utrymmet för kommunala omröstningar vidgas och en förfarandelag vad gäller kommunala folkomröstningar komma till stånd som gör det enklare att ordna sådana omröstningar.

Nuvarande ordning

Enligt 2 kap. 18 § kommunallagen får kommunfullmäktige och landsting besluta att som ett led i beredningen av ett ärende som tillhör fullmäktiges eller landstingets handläggning skall inhämtas synpunkter från medlemmar i kommunen eller landstingskommunen. Detta kan enligt bestämmelsen ske genom omröstning, opinionsundersökning eller liknande förfarande. Valnämnden i kommunen får anlitas, om inte nämndens verksamhet i övrigt hindras därigenom. För att en landstingskommun skall få anlita valnämnd krävs dessutom att kommunfullmäktige gett tillstånd till detta.

Frågan om förfarandet vid omröstning m. m. som anordnas med stöd av 2 kap. 18 § kommunallagen har inte närmare reglerats. I proposition 1975/76:187 om kommunal demokrati, ny kommunallag m. m. anförde föredra-

gande departementschefen (s. 307 och 390) att det inte syntes nödvändigt att närmare reglera förfarandet i samband med de olika typer av opinionsundersökningar som kan komma i fråga. Det ankommer på kommunfullmäktige och landsting att utfärda de föreskrifter härom som behövs. Enligt departementschefen kan det när opinionsundersökningen har karaktär av omröstning gälla frågor av samma slag som de spörsmål som regleras i vallagen, dvs. rätten att delta i omröstningen, förfarandet vid röstning, räkning av röster etc. Av 1 § vallagen (1972:620, omtryckt 1985:203) framgår att lagen inte är tillämplig på kommunala opinionsundersökningar av det slag som behandlas i 2 kap. 18 § kommunallagen.

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

I samband med riksdagens behandling av förslaget till ny kommunallag anförde utskottet (KU 1976/77:25) som sin uppfattning att det inte då fanns någon möjlighet att närmare formalisera själva omröstningsförfarandet genom särskilda bestämmelser härom i kommunallagen. Däremot förordade utskottet i motsats till propositionsförslaget en uttrycklig bestämmelse om att de kommunala valnämnderna får anlitas för att genomföra kommunala omröstningar eller andra opinionsundersökningar. Utskottet framhöll att detta inte innebär att bestämmelserna i vallagen automatiskt blir tillämpliga vid genomförandet av sådana undersökningar. Endast om fullmäktige beslutar att vissa av vallagens bestämmelser skall tillämpas kommer detta att ske. Enligt utskottets mening var det uppenbart att delar av vallagens regelsystem, t. ex. bestämmelserna om poströstning, i normalfallet inte kommer att göras tillämpliga vid undersökningar av detta slag. I en reservation (s) förordades liksom i propositionen att valnämnderna inte skulle få anlitas.

Riksdagen följde utskottet.

Vid 1980/81 års riksmöte (KU 1980/81:2) avstyrkte utskottet en motion innehållande yrkande om en särskild förfarandelag för kommunala folkomröstningar. Utskottet ansåg inte att det fanns anledning för riksdagen till initiativ i frågan, emedan den då sittande kommunaldemokratiska kommittén (Kn 1977:07) – enligt vad utskottet hade erfarit – skulle komma att ta upp frågan om förfaranderegler för kommunala folkomröstningar i sitt utredningsarbete. Riksdagen följde utskottet.

Kommunaldemokratiska kommittén redovisade i en rapport den 6 februari 1981 – Kommunala folkomröstningar i Sverige 1978 och 1980 (Ds Kn 1981:2) – en inom kommitténs sekretariat upprättad översikt över de kommunala folkomröstningar som ägt rum under de angivna åren. Rapporten överlämnades utan några ställningstaganden från kommitténs sida. Några förslag om förändringar av det kommunala folkomröstningsinstitutet framlade aldrig kommittén, vars uppdrag upphörde i maj 1983.

I samband med behandlingen av förslaget gällande frikommunförsöket avstyrkte utskottet (KU 1983/84:32) en motion innehållande ett motionsyrkande likalydande med ovannämnda yrkande i motion 1984/85:2225, varvid utskottet bl. a. framhöll att det i första hand var försökskommunerna själva som skulle komma med förslag om innehållet i försöksverksamheten samt att

det inte fanns anledning för riksdagen att ta ställning till förevarande – och vissa andra – framställda motionsönskemål.

Moderata samlingspartiets, centerpartiets och folkpartiets ledamöter i utskottet reserverade sig. De ansåg att utrymmet för kommunala folkomröstningar borde vidgas genom en ny förfarandelag som gör det enklare att ordna sådana omröstningar.

Riksdagen följde utskottet.

17. Den fackliga representationen i kommunala nämnder

Motionerna

I motion 1985/86:K601 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att upphäva bestämmelserna i kommunallagen om representation för fackliga organisationer i kommunala nämnder och styrelser.

Motionärerna anger att de skäl som de i motion 1985/86:4 anförde till stöd för ett yrkande om avslag på proposition 1984/85:200 om närvarorätt för personalföreträdare i kommunala nämnder – propositionen antagen av riksdagen i november 1985 – fortfarande har samma relevans. Enligt motionen medför det beslut som riksdagsmajoriteten fattade att de kommunala nämnderna inte längre kommer att avspegla den viljeyttring som väljarna avgett genom de allmänna valen. Att vissa intressen garanteras representation helt vid sidan av de demokratiska valen är enligt motionärerna en ur principiell synpunkt helt oacceptabel ordning. Vidare framhålls i motionen bl. a. att den nya ordningen innebär ett otillbörligt gynnande av vissa intressen på bekostnad av andra och att den påtvingade fackliga representationen för kommunerna medför ökade ekonomiska bördor och utökad byråkrati.

I motion 1985/86:K610 yrkande 1 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) yrkas att riksdagen beslutar att den fackliga närvarorätten vid kommunalnämndssammanträden avskaffas.

Enligt motionen utgör de fackliga organisationernas närvarorätt i de beslutande nämnderna ett intrång i den kommunala demokratin som är principiellt oacceptabelt. Genom närvarorätten får den kommunala personalen en särställning jämfört med övriga kommuninvånare. Enligt motionärerna medför själva närvaron vid beslutsfattandet direkta möjligheter att påverka besluten, som andra medborgare inte har. Slutligen erinras om att det ofta förekommer småpartier som kan ha flera tusen väljare bakom sig och vara representerade i kommunfullmäktige men likväl inte är representerade i kommunens nämnder.

I motion 1985/86:K233 yrkande 2 av Alf Wennerfors m. fl. (m) yrkas med hänvisning till vad som anförts i motion 1985/86:A748 att riksdagen beslutar att upphäva personalföreträdarens närvarorätt vid sammanträden med kommunala nämnder och styrelser.

I motionen, vari bl. a. frågan om olika former av medbestämmande i offentlig verksamhet tas upp, anges i förevarande del att den vidsträckt rätten att MBL-förhandla i kombination med facklig representation i de

beslutande organen ger de fackliga organisationerna möjligheter att påverka det politiska beslutsfattandet i flera led. Enligt motionärerna har organisationerna i realiteten flerdubbel rösträtt, något som är betänkligt från demokratisk synpunkt.

Gällande rätt

De i motionerna åsyftade bestämmelserna om närvarorätt för personalföreträdare i kommunala nämnder är intagna i 3 a kap. kommunallagen. Enligt dessa bestämmelser ges kommunernas och landstingskommunernas anställda en rätt att närvara vid sammanträden med andra nämnder än styrelsen. Med närvarorätten följer yttranderätt. Vissa begränsningar föreligger i fråga om närvarorättens omfattning. Högst tre personalföreträdare och ersättare för dem får finnas i varje nämnd.

I det utskottsbetänkande där det aktuella lagförslaget behandlades (KU 1985/86:3) angav utskottet bl. a. att det enligt utskottets mening varken från konstitutionell synpunkt eller i övrigt kunde riktas några erinringar mot förslaget. I en gemensam reservation av moderata samlingspartiets, folkpartiets och centerpartiets företrädare i utskottet hemställdes att den ifrågavarande propositionen skulle avslås.

De ifrågavarande bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1986.

18. Insyn för samtliga partier i kommunala nämnders arbete

Motionen

I *motion 1985/86:K603 av Lars Werner m. fl. (vpk)* yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ändring i kommunallagen i syfte att garantera samtliga partier insyn i nämnders och styrelserns arbete i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motionärerna erinrar om att utskottet (KU 1984/85:6) vid behandlingen av ett tidigare framställt motionsyrkande, likalydande med det nu aktuella, angivit att frågan kunde anses ligga inom ramen för den tillsatta demokrati-beredningens uppdrag samt att beredningen inte framlagt något förslag som innebär någon lösning. Mot angiven bakgrund anser motionärerna skäl föreligga att på nytt aktualisera frågan om rätt till insyn i nämnder och styrelser för partier som saknar representation i dessa. Motionärerna förordar att detta sker t. ex. genom "extra suppleantplatser" eller närvarorätt enligt kommunallagens bestämmelser, varvid närvarorätten anges böra regleras genom stadganden i kommunallagen. I motionen erinras om riksdagens beslut om fackliga företrädares närvarorätt i kommunala nämnder. Enligt motionärerna är en rimlig ståndpunkt att närvarorätten också gäller samtliga i landsting och kommuner företrädda partier.

Gällande regler

I 3 kap. kommunallagen lämnas vissa bestämmelser om kommunala styrelserns och nämnders sammansättning.

I 2 § föreskrivs att ledamöter och suppleanter i styrelsen väljs av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får inte vara färre än fem och antalet suppleanter bör vara minst lika stort som antalet ledamöter.

Enligt 7 § får styrelsen kalla ledamot eller suppleant i fullmäktige, annan nämnd eller beredning, tjänsteman hos kommunen eller landstingskommunen eller särskild sakkunnig att närvara vid sammanträde med styrelsen. Den som kallas till sammanträde får, om styrelsen beslutar det, delta i överläggningarna men ej i besluten.

I 13 § sägs att fullmäktige tillsätter nämnder för förvaltning och verkställighet som enligt särskilda författningar ankommer på dessa. För förvaltning och verkställighet i övrigt får fullmäktige tillsätta de nämnder som behövs. Ledamöter och suppleanter i sådan nämnd väljs av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer.

Enligt 15 § får fullmäktige besluta att ledamot eller suppleant i fullmäktige, styrelsen, annan nämnd eller beredning får närvara vid styrelsens eller annan nämnds sammanträden, även om han ej är ledamot eller suppleant i styrelsen eller nämnden, och delta i överläggningarna men ej i besluten samt få sin mening antecknad i protokollet.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid behandlingen av förslaget till en ny kommunallag diskuterade utskottet (KU 1976/77:25 s. 72) utförligt bestämmelsen i 3 kap. 2 § kommunallagen om antalet ledamöter och suppleanter i styrelsen och nämnder. Utskottet anförde bl. a. följande:

I denna paragraf sägs att fullmäktige väljer ledamöter och suppleanter i styrelsen till det antal som fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får dock inte vara lägre än fem. Beträffande antalet suppleanter finns ingen motsvarande formell lägsta gräns.

Såsom redovisas i demokratiutredningens huvudbetänkande (SOU 1975:41 s. 121–123) finns det f. n. i medeltal tolv ledamöter i kommunstyrelserna, liksom i förvaltningsutskotten. I allmänhet har utsetts nästan lika många suppleanter som ordinarie ledamöter. Anledningen till att det likväl föreslås en bestämmelse i kommunallagen om ett så pass lågt minimiantal som fem styrelseledamöter är att det för de speciallagsreglerade nämnderna i resp. författningar hänvisas till vad som gäller för styrelsen. För vissa av dessa nämnder har det bedömts olämpligt att föreskriva ett högre antal ledamöter än fem.

Utskottet får för sin del framhålla att ett ökat antal ledamöter i de kommunala och landstingskommunala styrelserna, liksom i de övriga nämnderna, ger en möjlighet att engagera fler medborgare i arbetet – – –. Större nämnder ger även bättre möjligheter för småpartier att bli representerade. Utskottet kan därför av principiella kommunaldemokratiska skäl instämma i demokratiutredningens rekommendation att en ökning av antalet ledamöter bör göras i de nämnder som f. n. har ett litet antal ledamöter. Eftersom det likväl i vissa undantagsfall även i framtiden kan finnas behov av att ha ett så pass lågt antal nämndledamöter som fem, anser utskottet att propositionens förslag i denna del kan tillstyrkas.

År 1984 (KU 1984/85:6) behandlade utskottet, som framgått av motionen, ett motionsyrkande likalydande med det nu aktuella. Som redan nämnts avstyrkte utskottet motionen under hänvisning till att den i motionen upptagna frågan låg inom ramen för den då arbetande demokratiberedningens uppdrag. Riksdagen följde utskottet.

Demokratiberedningen har i sitt betänkande (SOU 1985:29) Principer för ny kommunallag inte föreslagit några förändringar i gällande ordning. Beredningen anser bl. a. (s. 84) att kommuner och landstingskommuner själva bör bestämma antalet ledamöter och suppleanter i nämnderna samt att kommunallagen, liksom för närvarande, bör innehålla en bestämmelse om att styrelsen skall bestå av minst fem ledamöter och ha lika många suppleanter som antalet ledamöter, något som enligt demokratiberedningen ger vissa garantier för att partierna i fullmäktige blir representerade i styrelsen.

19. Snabbare valgenomslag i kommunala styrelser

Motionerna

I motion 1985/86:K604 av Sten Andersson i Malmö (m) yrkas att riksdagen beslutar om en sådan ändring i kommunallagen att nyvald kommunfullmäktigeförsamling äger rätt att vid sitt första sammanträde under tjänstgöringsåret även välja kommunstyrelse.

I motionen behandlas frågan om när nyvald kommunstyrelse efter ett allmänt val kan tillträda. Det föreslås att kommun som önskar ges möjlighet att tillämpa den ordning som enligt en specialregel i kommunallagen redan gäller för Stockholms kommun, nämligen att kommunstyrelse skall väljas på fullmäktiges första sammanträde. Förslaget innebär att kommunstyrelser kan tillträda under november månad valåret i stället för som för närvarande först vid årsskiftet. Som skäl för förslaget pekas i motionen på olika olägenheter som gällande ordning medför. Enligt motionären är det angeläget att den nya kommunstyrelsens intentioner, förslag och anvisning till olika kommunala författningar effektueras så fort som möjligt.

I motion 1985/86:K721 av Margit Gennser m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om följande ändrade lydelse av kommunallagens 3 kap. 5 §:

Ledamöter och suppleanter i styrelsen väljes för tre år, räknat från och med den 1 november det år valet har skett.

I motionen erinras om den ändring som skedde genom 1977 års reform av kommunallagen innebärande att det i den nya kommunallagen – i 2 kap. 6 § – intogs ett stadgande om att ledamöter och suppleanter i fullmäktige skall tillträda den 1 november det år då val skett i stället för som tidigare vid ingången av året efter valåret. Vidare erinras om att det vid reformen övervägdes om inte valutgången borde få ett snabbare genomslag även i nämnder och styrelser men att en sådan reform dock inte bedömdes som nödvändig vid den tidpunkten. Enligt motionen har nackdelarna med att majoriteten endast skiftas i fullmäktige under valåret medan en kvardröjan-

de majoritet behålls ytterligare några månader i nämnder och styrelser blivit alltmer uppenbar. I motionen pekas bl. a. på olika negativa effekter på det kommunala budgetarbetet som den gällande ordningen kan medföra.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid utskottets behandling av 1977 års kommunallagsreform framhöll utskottet att "det principiellt är att föredra om samtliga kommunala och landstingskommunala organ kan tillträda och börja arbeta så snart som möjligt efter valet" (KU 1976/77:25 s. 26). Utskottet var dock – med hänvisning till de starka praktiska invändningar mot ett lika snabbt valgenomslag för styrelsen och de övriga nämnderna som för fullmäktige vilka framhållits bl. a. i den föreliggande propositionen (prop. 1975/76:187) – inte berett att förorda en sådan lösning. Detta skulle nämligen, framhöll utskottet, innebära bl. a. att det från demokratisk synpunkt viktiga nomineringsarbetet måste bedrivas så snabbt att de politiska partiorganisationernas inflytande skulle inskränkas kraftigt. I propositionen (s. 281) hade föredragande departementschefen bl. a. erinrat om att efter 1973 års val överenskommelser om fördelningen av de heltidsengagerade förtroendeuppdragen och presidieposterna endast i ett fåtal fall skett före oktober månads utgång och att fördelningen av dessa poster i flera fall skett först i december 1973. Vidare påpekades att majoritetsmarkeringar på just dessa poster blivit vanligare, vilket hade medfört att förhandlingarna mellan partierna förlängts. Departementschefen erinrade också om att organisationsändringsfrågor i samband med majoritetsändringar ofta aktualiserades. Även den praktiska aspekten att personer som hade nominerats till dessa ledande poster måste få möjlighet att ordna sina privata förhållanden framhölls.

Utskottet ansåg att förslaget om att styrelser och nämnder skulle tillträda först den 1 januari året efter valet måsta godtas. Utskottet anförde i anslutning härtill följande (KU 1976/77:25 s. 26):

Olägenheterna med en under några månader kvardröjande beslutskompetens hos dessa organ kan dock anses vara begränsade. Dessutom kan det förutsättas att i fall av majoritetsväxling de avgående nämnderna tar tillbörlig hänsyn till valutslaget och inte otillbörligt föregriper och binder de nytillträdande nämndernas verksamhet. Detta är självfallet av särskild betydelse i styrelsen och de specialreglerade nämnderna.

Utredningar

I betänkandet (SOU 1981:53) Stockholms kommunala styrelse – betänkandet avgivet av kommunalrättsutredningen, som granskade den särskilda organisationen av kommunalförvaltningen i Stockholm i syfte att åstadkomma större enhetlighet i lagstiftningen – föreslogs (s. 130 ff.) följande. Den nuvarande bestämmelsen i 3 kap. 5 § kommunallagen enligt vilken kommunstyrelsen tillträder den 1 januari året efter det år då val i hela riket ägt rum skall stå kvar i kommunallagen. Bestämmelsen kompletteras dock med en regel av innebörd att fullmäktige – i särskilt beslut eller i reglemente för styrelsen – får föreskriva att styrelsen skall väljas på det första sammanträdet

med fullmäktige det år då kommunalval ägt rum samt omedelbart därefter börja arbeta. Förslaget innebär att särbestämmelserna om valgenomslaget för kommunstyrelsen i Stockholm utgår ur kommunallagen.

I demokratiberedningens betänkande (SOU 1985:29) Principer för ny kommunallag tas saken upp. Beredningen anger bl. a. (s. 83) att den anser att samtliga kommunala och landstingskommunala organ bör tillträda och börja arbeta så snart som möjligt efter ett val men att de skäl som anfördes i förarbetena till kommunallagen mot ett snabbare valgenomslag för styrelsen dock alltjämt har full bärkraft. Beredningen föreslår därför att den nuvarande ordningen behålls. Särregeln för Stockholms kommun bör dock enligt beredningen stå kvar.

20. Den kommunala kompetensen i näringspolitiska frågor

Motionerna

I motion 1985/86:K607 av Bengt Wittbom (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående ändring av kommunallagen.

Enligt motionären ökar antalet beslut i kommuner och landsting som strider mot viktiga delar av kommunallagens bokstav och syfte, något som främst förklaras av dels växande kommunalpolitiska ambitioner inom regional-, närings- och sysselsättningspolitiken, dels av en under senare år utvecklad politisk vilja att särskilt gynna utvalda organisationer och dessas medlemmar på övriga kommuninvånarens bekostnad. I motionen lämnas exempel på olika beslut, vilka enligt motionären inneburit långtgående överskridanden av kompetensen. Dessa har gällt skingring av kommunala förmögenheter och användande av kommunala medel för att gynna särskilda grupper på andras bekostnad. Motionären anser att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag om ändringar av vissa angivna bestämmelser i kommunallagen.

I motion 1985/86:K611 yrkande 1 av Margit Gennser och Sten Svensson (båda m) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till nya kompetensregler för landsting och kommuner i enlighet med de riktlinjer som redovisas i motionen.

I motionen konstateras inledningsvis att kommunala subventioner till enskilda företag och kommunala engagemang i egentlig företagsamhet blivit allt vanligare under senare år, att allt oftare fattas beslut som är i direkt strid med kommunalrätten och att, i den mån några besvär väckts, detta medfört att ett tjugotal kommuner blivit fällda i kammarrätten, resp. i regeringsrätten. I motionen redovisas därefter olika orsaker till kommunernas växande intresse för näringslivets verksamhetsområde och lämnas olika uppgifter om storleken m. m. av lämnat kommunalt företagsstöd. Vidare lämnas en redogörelse för kommunallagen och den kommunala kompetensen, varvid motionärerna bl. a. uppehåller sig vid de s. k. likställighets-, lokaliserings- och självkostnadsprinciperna. Ett annat ämne som tas upp i motionen är kommunal borgen och s. k. kommunala avgiftsförklaringar. Vidare redogörs för olika rättsfall avseende kompetensfrågor. Motionärerna konstaterar att

gränsen mellan lovlig och olovlig kommunal näringsfrämjande verksamhet delvis är oklar. Enligt motionen är det nödvändigt, för att förhindra att det kommunala näringslivet får ännu större omfattning och därmed ännu mera av skattebetalarnas pengar förlösas, att riksdagen klarare definierar gränserna för kommunernas verksamhet och skapar regler som förhindrar missbruk. Motionärerna anför i det sammanhanget följande:

Stadgandena om den kommunala kompetensen i 1 kap. 4 § kommunallagen är för allmänna. Där står nu endast: "Kommun och landstingskommun får själva vårda sina angelägenheter." Medborgarna har inte särskilt stora möjligheter att avgöra vad som är lovliga eller olovliga kommunala beslut. Att hålla sig à jour med rättspraxis är en näst intill omöjlighet för gemene man.

Kommunallagens stadganden om den kommunala kompetensen bör därför ändras, så att medborgarna av själva lagtexten kan utläsa vilka uppgifter som är kommunala och som får bestridas med kommunala medel.

Detta innebär att lagtexten moderniseras så att den står i överensstämmelse med rättspraxis. Lokaliseringsprincipen, självkostnadsprincipen och likställighetsprincipen bör därför införas i kommunallagen. Förbudet om stöd till enskild näringsidkare måste klart framgå av lagen liksom förbudet för kommuner att bedriva spekulativa företag.

Kommunernas rätt att under särskilda omständigheter – i princip vid betydande arbetslöshet – stödja enskild näringsidkare måste förtydligas. Det skall av lagen, eller lagkommentarerna, klart framgå att arbetslösheten måste avse hela kommunen, inte endast en kommunal del. Vidare bör poängteras att arbetsmarknadspolitiken är en statlig, ingen kommunal uppgift.

Enligt motionärerna bör de i motionen föreslagna åtgärderna tas upp av regeringen till övervägande och beaktas genom tilläggsdirektiv till statskommunberedningen.

I motion 1985/86:K612 yrkande 1 av Christer Eirefelt och Anne Wibbe (båda fp) yrkas att riksdagen uttalar att kommuner och landsting inte bör ägna sig åt affärsverksamhet som går utöver gränserna för kommunallagarna och rättspraxis.

I motionen lämnas en redogörelse för rättsläget i fråga om den kommunala kompetensen. Enligt motionärerna har under de senaste årtiondena allt fler fall av olovliga kommunala beslut meddelats, främst gällande sådana fall där kommunfullmäktige eller landstinget överskridit sina befogenheter. Motionärerna anför i kompetensfrågan sammanfattningsvis följande:

Vi menar att det är synnerligen angeläget att lyfta fram frågan om gränserna för den kommunala kompetensen till debatt. Vi anser inte att det är rimligt att kommuner och landsting ger sig in på ren affärsverksamhet, som riskerar invånarnas skattemedel och som kan konkurrera ut enskilda företagare. Vi är också skeptiska till den allt vanligare företeelsen att omvandla sådan verksamhet som inte ligger inom den kommunala verksamhetens hävdvunna gränser till kommunala bolag. Därigenom uppkommer en sorts grå zon, som det kan vara svårt för politiker och invånare att få insyn i. Bolagiseringen utesluter inte heller att kommunen eller landstinget i fråga vid eventuellt underskott anser sig förpliktade att ge ekonomiska bidrag till verksamheten, pengar som givetvis kommer från skattebetalarna på orten.

I motion 1985/86:K622 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkas med hänvisning till vad som anförts i motion 1985/86:A473 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den kommunala kompetensen.

I motionen anges, mot bakgrund av föreliggande uppgifter om att det under senare år i viss omfattning förekommit att kommuners engagemang i närings- och sysselsättningspolitiska frågor inneburit direkta eller indirekta subventioner till enskilda företag och industriella projekt, att kommunernas insatser inom näringspolitiken bör begränsas till att skapa goda förutsättningar för företagsamheten genom allmänna insatser för service, transporter, arbetsplatsområden, boende m. m. Enligt motionärerna, som erinrar om att stat-kommunberedningen fått i uppdrag att utreda kommunernas och landstingskommunernas roll i närings- och sysselsättningspolitiken, bör någon förändring av den allmänna kompetensregeln i kommunallagen självfallet inte ske, något som riksdagen bör ge regeringen till känna.

Gällande rätt

Den grundläggande bestämmelsen om den kommunala kompetensen finns i 1 kap. 4 § kommunallagen. Där stadgas att kommuner och landstingskommuner själva får vårda sina angelägenheter. De närmare gränserna för kompetensen har dragits upp i rättspraxis. Förutom att ställning tagits till arten av olika verksamheter har i rättspraxis fastlagts olika grundsatsar (kompetensprinciper) avsedda att närmare precisera gränserna för den allmänna regeln i kommunallagen om den kommunala kompetensen. Exempel härpå är lokaliserings-, likställighets- och självkostnadsprinciperna. Innebörden i lokaliseringsprincipen är att en uppgift, för att vara en kommunal angelägenhet, skall vara av betydelse för det egna kommunområdet och dess invånare. Likställighetsprincipen ger uttryck för ett krav att kommunmedlemmarna i möjligaste mån behandlas lika så att inte viss grupp av kommunmedlemmarna obehörigen gynnas eller missgynnas i förhållande till andra kommunmedlemmar. Självkostnadsprincipen är benämningen på regeln att kommunala avgifter inte får sättas högre än att kommunens egna kostnader blir täckta.

Demokratiberedningen har i betänkandet (SOU 1985:29) Principer för ny kommunallag föreslagit att vissa av de rättsprinciper som utvecklats om den allmänna kompetensen – däribland lokaliseringsprincipen, likställighetsprincipen och självkostnadsprincipen – skrivs in i kommunallagen.

Pågående utredning

Frågan om kommunernas och landstingens roll i näringslivet ingår i stat-kommunberedningens (C 1983:02) uppdrag. I direktiven (Dir. 1983:30) uttalade civilministern i saken följande:

En särskild utredningsuppgift för beredningen bör vara att analysera och överväga kommunernas och landstingskommunernas kompetens i närings- och sysselsättningspolitiken. Samhällets insatser inom dessa områden är ofta en fråga om samverkan mellan stat och kommun. Kommuner och landstings-

kommuner har i ökad utsträckning kommit att ägna sig åt närings- och sysselsättningspolitiska frågor. Detta har lett till en diskussion om kommunernas och landstingskommunernas lagenliga kompetens när det gäller dessa frågor. I olika sammanhang har också krav rests på en allmän översyn av gränserna för de kommunala insatserna.

Riksdagen begärde hösten 1979 en utredning med bl. a. redovisning av kommunernas nuvarande befogenheter i fråga om näringslivsfrämjande åtgärder. En sådan redovisning har nu gjorts av utredningen om kommunal kompetenslagstiftning i betänkandet (SOU 1982:20) Kommunerna och näringslivet. Betänkandet innehåller bl. a. en beskrivning av gällande rätt i fråga om kommunernas förhållande till näringslivet. Det har inte ingått i utredarens uppdrag att överväga några förändringar av den kommunala kompetensen i dessa frågor. Kommunernas roll när det gäller näringslivet har också tagits upp av industrisaneringsutredningen, som har haft till uppgift att utreda frågan om planmässig sanering efter industrinedläggningar. I utredningens betänkande (SOU 1982:10) Sanering efter industrinedläggningar föreslås att en särskild utredning görs om kommunernas kompetens inom näringslivssektorn. I ett flertal socialdemokratiska riksdagsmotioner begärs också att en översyn skall göras av ramarna för kommunernas insatser i näringspolitiken.

Det finns enligt min mening starka skäl att nu ta upp frågan om kommunernas och landstingskommunernas roll i närings- och sysselsättningspolitiken. Det har varit naturligt att olika initiativ tagits på lokal och regional nivå för att främja näringslivets utveckling och öka sysselsättningen. Det nära samband som finns med de statliga åtgärderna inom dessa områden talar för att utredningsarbetet bör läggas hos beredningen. En naturlig utgångspunkt bör vara att analysera erfarenheterna av de kommunala näringslivsinsatserna samt belysa konsekvenserna av olika kommunala kompetensgränser inom näringslivsområdet. Statens industriverk har fått i uppdrag att kartlägga omfattning, inriktning och vissa samhällsekonomiska effekter av den kommunala näringspolitiken. Denna kartläggning bör bl. a. utgöra underlag för beredningens analyser. Beredningen bör vidare ta upp och pröva former för att uppnå ökad samverkan mellan olika statliga och kommunala organ samt företag och fackliga organisationer. I detta sammanhang bör beredningen överväga frågan om kommunal representation i styrelsen för större företag.

Stat-kommunberedningen har inte redovisat några överväganden i den ovannämnda utredningsfrågan. Av ett interpellationssvar den 29 november 1985 (prot. 1985/86:40) av civilministern framgår att dennes önskemål är att stat-kommunberedningen i sitt arbete skall prioritera frågan.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat motioner rörande den kommunala kompetensen i näringspolitiska frågor. Senaste gången var 1984 (KU 1984/85:6) då utskottet behandlade tre motioner i saken. En av dessa – motion 1983/84:1387 – gick ut på att regeringen skulle lägga fram förslag om en bättre reglering av den kommunala kompetensen.

Utskottet avstyrkte motionerna under hänvisning till att förslagen i dessa torde ligga inom ramen för stat-kommunberedningens arbete.

I en reservation av moderata samlingspartiets ledamöter i utskottet angavs bl. a. att lagstiftningen om den kommunala kompetensen borde bygga på en

mycket restriktiv inställning i fråga om stöd till näringslivet. Reservanterna hemställde att riksdagen – med bifall till den ovan angivna motionen – som sin mening gav regeringen till känna vad som sålunda anförts.

Riksdagen följde utskottet.

KU 1985/86:15

21. Vidgning av den kommunala kompetensen (u-landsbistånd)

Motionen

Imotion 1985/86:K619 av Alf Svensson (c) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till ändring av kommunallagen så att kommun på vissa bestämda villkor kan delta i lokalt förankrat u-landsbiståndsarbete.

Enligt motionen skulle ett mera kommunalt förankrat u-landsbistånd öka förståelsen för ökade internationella insatser. Motionären föreslår att en översyn av kommunallagen sker i syfte att ge kommunerna möjlighet att engagera sig i lokalt riktat biståndsarbete. I motionen anläggs därefter olika synpunkter på speciella bestämmelser om formerna för kommunalt bistånd som skulle kunna införas i lagen.

Pågående utredning m. m.

I några fall har den kommunala kompetensen utvidgats genom särskild lagstiftning. I förevarande sammanhang kan nämnas lagen (1962:638) om rätt för kommun att bistå utländska studerande och lagen (1975:494) om rätt för kommun och landstingskommun att lämna internationell katastrofhjälp.

I stat- och kommunberedningens direktiv (Dir. 1983:30) anges i anslutning till civilministerns ovan – under avsnitt 20 – återgivna överväganden angående kommunernas och landstingens kompetens i närings- och sysselsättningspolitiken följande:

En annan kompetensfråga som beredningen bör överväga i detta sammanhang gäller en eventuell vidgning av den kommunala kompetensen för att möjliggöra solidaritetsyttringar i internationella frågor. Beredningen bör härvid analysera hur en utvidgad kompetens på detta område kan förenas med statsmakternas ansvar för den svenska utrikespolitiken.

Utredningsuppdraget övervägs för närvarande av beredningen. Beredningen har dock – mot bakgrund av den akuta situationen i Sydafrika – avskilt en fråga som behandlats i en till chefen för civildepartementet den 2 september 1985 överlämnad promemoria. I promemorian föreslogs att den kommunala kompetensen vidgades till att omfatta bojkottaktioner mot sydafrikanska varor och tjänster. I proposition 1985/86:52 om förbud mot införsel av jordbruksvaror från Sydafrika m. m. framlades därefter bl. a. ett förslag till lag om rätt för kommuner och landstingskommuner att vidta bojkottåtgärder mot Sydafrika. Lagförslaget har antagits av riksdagen (UU 1985/86:12, rskr. 87). Lagen trädde i kraft den 1 januari 1986. Under hänvisning till stat-kommunberedningens pågående arbete med frågan om kommunala solidaritetsyttringar i internationella frågor tidsbegränsades lagens giltighetstid till ett år.

Motionen

I motion 1985/86:K609 av Marianne Karlsson (c) yrkas att riksdagen uttalar sig för att varje ort som av hävd och i folkmun ännu kallas stad skall ha rätt att ta sig namnet stad efter ortnamnet om kommunfullmäktige så beslutar.

Gällande ordning m. m.

1969 års riksdagsbeslut om införande av enhetlig kommunbeteckning (prop. 1969:63, KU 44) innebar att de dittillsvarande beteckningarna på de borgerliga primärkommunerna – "landskommun", "köping" och "stad" – mönstrades ut ur kommunallagarna och ersattes av den enhetliga beteckningen "kommun". I utskottsbetänkandet underströks att ändringen inte innebar att de tidigare begreppen skulle försvinna i den mån de har betydelse utöver sin administrativa innebörd. Detta gällde framför allt stadsbegreppet. Enligt utskottet var det sålunda sannolikt att beteckningen "stad" även i fortsättningen skulle komma att begagnas för de dåvarande stadskommunernas "tätbebyggelsekärna" och troligen dessutom tillämpas även för andra tätorter av större omfattning. Utskottet delade också departementschefens uppfattning att några särskilda föreskrifter om användandet av beteckningen "stad" inte behövdes, utan att en fri språkutveckling borde få vara avgörande härvidlag. Utskottets förslag var inte enhälligt. I en reservation framhöll således ledamöter från flera partier att förslaget var alltför långtgående och att de enskilda kommunerna – med tillgodoseende av det berättigade kravet på ett enhetligt kommunbegrepp – borde lämnas "viss frihet att framträda under hävdvunna beteckningar".

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid två tillfällen efter 1969 års riksdagsbeslut om införande av enhetlig kommunbeteckning behandlat motioner vari frågan om begreppet stad som benämning på vissa tätorter tagits upp. Vid båda dessa tillfällen (KU 1976/77:25 och KU 1982/83:21) framhöll utskottet, som avstyrkte motionerna, att det inte fanns något hinder för kommun, som så önskade, att använda beteckningen "stad" i de fall då detta inte har någon kommunalrättslig betydelse.

23. Stadsfullmäktige/stadsstyrelse som benämningar på kommunfullmäktige/kommunstyrelse

Motionen

I motion 1985/86:K608 av Elisabeth Fleetwood m. fl. (m) yrkas att riksdagen måtte ändra kommunallagen så att stad äger benämna kommunfullmäktige stadsfullmäktige och kommunstyrelsen stadsstyrelsen.

I motionen erinras om att Stockholm genom beslut i kommunfullmäktige den 21 januari 1985 numera har benämningen stad och inte kommun samt att

stadshuset och stadssekreteraren alltid haft dessa benämningar. Enligt motionärerna borde följdriktigt gälla att stadens främsta organ heter stadsfullmäktige och stadsstyrelse.

KU 1985/86:15

Tidigare utskottsbehandling

I en skrivelse till riksdagen den 21 januari 1985 hemställde Stockholms kommunfullmäktige om lagändring så att benämningen stadsfullmäktige och stadsstyrelse kan användas. Skrivelsen överlämnades av talmannen till utskottet. Den 12 februari 1985 beslöt utskottet, som inte fann anledning att aktualisera något s. k. utskottsiniciativ med anledning av skrivelsen, att lägga skrivelsen till handlingarna.

24. Kommunal avgiftssättning

Motionerna

I motion 1985/86:K613 av Kjell A. Mattsson och Bertil Fiskesjö (båda c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att förslag till ny 6 § i kommunallagen föreläggs riksdagen.

I motionen föreslås att ett av kommunalbesvärskommittén (SOU 1982:41) tidigare framlagt förslag om att i en ny 6 § i kommunallagens 1 kap. ta in principen om att kommunala avgifter inte får sättas högre än vad som svarar mot verksamhetens självkostnader (självkostnadsprincipen) nu genomförs.

Enligt motionärerna är det, för att paragrafen skall få åsyftad verkan, viktigt att självkostnadsbegreppet innebär slås fast i den motivtext som skall ligga till grund för riksdagens beslut. I motionen erinras därefter om att stat-kommunberedningen i delbetänkandet (Ds C 1984:6) Avgifter inom kommunal verksamhet lagt fram ett förslag om att vidga kommunernas möjligheter att ta ut avgifter av medborgarna. Motionärerna anser att innan en sådan vidgad möjlighet ges bör tillskapas en generell rätt för den enskilde att besvära sig i avgiftsfrågan; abonnent skall ha rätt att få avgiftsfrågan prövad genom förvaltningsbesvär eller i speciell prövningsinstans för det aktuella verksamhetsområdet. Enligt motionen kan det förstärkta rättsskyddet uppnås genom att kommunalbesvärskommitténs förslag genomförs.

I motion 1985/86:K627 av Margareta Gard och Margit Gennser (båda m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär dels att förslag till ny 6 § i kommunallagen föreläggs riksdagen, dels att en lag om kommunala avgifter föreläggs riksdagen.

Enligt motionen finansierar kommunerna en allt större del av sin verksamhet med avgifter. Det anges att tre fjärdedelar av avgifterna tas ut inom den s. k. industriella verksamheten, dvs. el, gas, fjärrvärme, vatten- och avloppsförsörjning, renhållning etc. I motionen riktas olika invändningar mot gällande ordning och påpekas att kommunallagen för närvarande saknar ett uttryckligt stadgande om avgiftssättning. Motionärerna erinrar om kommunalbesvärskommitténs förslag till ny 6 § i kommunallagens 1 kap., främst syftande till att få fastlagt självkostnadsbegreppet innebär. I

motionen tas därefter upp de olika möjligheter som föreligger för allmänheten att få till stånd en överprövning av kommunala beslut i avgiftsfrågor, beroende på om det aktuella verksamhetsområdet omfattas av någon speciallag eller ej. Motionärerna anser att det vore rimligt om allmänheten hade en generell och lika rätt att få taxor och avgiftsfrågor prövade, oavsett vilket avgiftsområde som avses; åtminstone bode en förstärkt besvärsmätt införas inom de verksamhetsområden som ger stora kommunala intäkter. Enligt motionen skulle en förstärkt besvärsmätt kunna införas genom en speciallag om kommunala avgifter, som tillförsäkrar berörd part rätt att få sina avgiftsfrågor prövade genom förvaltningsbesvär.

Utredningar

Kommunalbesvärskommittén har i sin motivering till den föreslagna regeln i 1 kap. 6 § kommunallagen ("Kommunala avgifter skall bestämmas så att de ej överskrider kommuns självkostnad") angivit att förslaget endast utgör en kodifiering av självkostnadsprincipen som helt och hållet bygger på gällande rätt (SOU 1982:41 s. 175). Även utredningen om kommunal kompetenslagstiftning har i sitt betänkande (SOU 1982:20) Kommunerna och näringslivet förordat att självkostnadsprincipen förs in i 1 kap. kommunallagen. Vid remissbehandlingen av betänkandena har de flesta remissinstanserna tillstyrkt förevarande förslag.

I stat-kommunberedningens delbetänkande (Ds C 1984:6) Avgifter inom kommunal verksamhet har skett en kartläggning och en analys av de författningsbestämmelser som detaljreglerar avgiftsfinansieringen av kommunala verksamheter. Beredningen har föreslagit att en utredning får i uppdrag att vidareutreda vissa frågor i saken. I betänkandet har beredningen vidare bl. a. ingått i överväganden angående självkostnadsprincipen. Beredningen har angivit att den anser att principen är oklar på en del punkter och att den ibland kan vara svår att tillämpa. Beredningen har tillstyrkt förslagen från kommunalbesvärskommittén och utredningen om kommunal kompetenslagstiftning att en självkostnadsregel förs in i kommunallagen. Därefter har beredningen anfört följande (s. 146):

I motiven till en sådan regel bör principen utvecklas och närmare beskrivas så att den blir tillräckligt tydlig. Det bör beaktas att principen ofta uppfattas som en strikt princip där varje litet överskott betraktas som ett brott mot principen. Denna missuppfattning kan verka hämmande på den kommunala avgiftspolitik och bör arbetas bort. Det bör slås fast att självkostnadsprincipen inte hindrar tillfälliga överskott och inte heller utesluter sådan kapitalbildning som behövs för att möta förändringar i den verksamhet som det kan vara fråga om i det enskilda fallet.

I delbetänkandet har vidare tagits upp frågan om besvärsvägarna i mål som rör kommunala avgifter. Beredningen har erinrat om att kommunalbesvärskommittén i sitt betänkande (SOU 1982:41) Överklagande av kommunala beslut behandlat förhållandet mellan kommunalbesvär och förvaltningsbesvär. Enligt beredningens mening bör behovet av förenkling och samordning av besvärsvägarna i mål som rör kommunala avgifter särskilt uppmärksammas, något som enligt beredningen antingen kan ske under den fortsatta

beredningen av kommunalbesvärskommitténs betänkande eller av den utredning som beredningen föreslagit skall tillsättas för att vidareutreda vissa avgiftsfrågor.

I demokratiberedningens betänkande (SOU 1985:29) Principer för ny kommunallag, som för närvarande remissbehandlas, har föreslagits att självkostnadsprincipen lagfästas och ett lagförslag i saken har framlagts. Beredningen har dock anmärkt att förslaget behöver förtydligas. Detta kan enligt beredningen ske samtidigt som kommunalbesvärskommitténs betänkande (SOU 1982:41) behandlas.

25. Länsnämndernas sammansättning

Motionen

I *motion 1984/85:1554 yrkande 6 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)* yrkas att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag till lagstiftning om landstingsval av vissa länsnämnder i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen.

Motionärerna anger att centern principiellt ansluter sig till länsdemokratitanken som innebär att tyngdpunkten skall ligga hos ett av länsbefolkningen i direkta val utsett organ som arbetar under offentlighet och med reglerade möjligheter för ledamöterna att ta initiativ och utöva kontroll. Det anges vidare i motionen att det visat sig svårt att nå en tillräckligt stor politisk uppslutning kring länsdemokratitanken för att förverkliga innehållet i dess innersta kärna. Motionärerna erinrar om att ett betydelsefullt steg på vägen var 1976 års reform varigenom i länsstyrelse infördes en av vederbörande landsting vald lekmanstyrelse. Motionärerna anför vidare bl. a. att de kommer att inrikta sina krafter på att framlägga förslag på successiva reformer varigenom länsdemokratitanken steg för steg kan förverkligas och att de redan nu vill presentera två delreformer som kan genomföras utan några större svårigheter och med verkan redan från 1985/86. Det första förslaget gäller länsnämndernas sammansättning. (Det andra förslaget – vidgad interpellationsrätt i landstingen i länsfrågor – redovisas under avsnitt 26.) Enligt motionärerna är det angeläget att länsnämndernas sammansättning bättre återspeglar den syn som länsinvånarna uttryckt i val. Därför föreslås att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till lag varigenom det uppdras åt landstingen att helt och hållet på proportionella grunder utse länsbostadsnämnd, vuxenutbildningsnämnd och länskolnämnd. Enligt motionärerna krävs för genomförandet av förslaget lagstiftning, som torde kunna utarbetas med den särskilda lagen om landstingens val av länsstyrelse som förebild eller t. o. m. inarbetas i den.

I motionen anförts i fråga om de berörda länsnämnderna vidare följande:

Länsbostadsnämnden utses i dag av regeringen. Några särintressen finns inte representerade i nämnden. En övergång till landstingsval bör därför kunna ske ganska smidigt. Länskolnämnden utses i dag till en del av landstingen. Därutöver ingår företrädare med speciell bakgrund. För att det skall vara möjligt att även i fortsättningen kunna knyta personer som företräder speciell sakkunskap till nämndarbetet bör man i länsnämndsarbetet pröva

den form som tillämpas i det statliga utredningsväsendet där sakkunniga utses. Dessa sakkunniga bör delta i nämndens överläggningar men ej i dess beslut (jämför kommittéförordningen SFS 1976:119, 4 och 12 §§). I fråga om vuxenutbildningsnämnderna bör de nuvarande fackliga representanterna övergå till funktionen som sakkunniga på samma sätt som i fråga om länskolnämnderna. Vi vill inte utesluta att exempelvis hyresgästorganisationer bereds möjlighet nominera sakkunniga som knyts till länsbostadsnämnden.

Länsdemokratikommitténs förslag m. m.

Länsdemokratikommittén föreslog i betänkandet (SOU 1982:24) Vidgad länsdemokrati att landstingen bör vara valkooperation för vissa länsorgan, bl. a. länsbostadsnämnden och länskolnämnden, och utse samtliga ledamöter inkl. ordförande och vice ordförande (s. 226 f.). Fyra ledamöter i utredningen reserverade sig mot detta förslag. Minoriteten ansåg att det fanns både praktiska och principiella skäl som talade för att avvisa förslaget. I regeringens budgetproposition 1983/84:100 (bil. 15, s. 42) förklarade civilministern att han i stora drag anslöt sig till den argumentering mot kommittéförslaget i förevarande del som kommitténs minoritet och flertalet remissinstanser anfört. Både principiella och praktiska skäl talade enligt propositionen för att en reform av det slag kommittén förordade inte skulle aktualiseras. I sammanhanget erinrades om att den s. k. verksledningskommittén (C 1983:04) bl. a. skulle utreda de statliga organens ledningsfunktioner, styrelsens roll och bakgrund m. m. Länsnämnderna, liksom länsstyrelsen, kunde därför enligt propositionen senare komma att påverkas genom förslaget från den utredningen.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade år 1984 (KU 1983/84:24) ett motionsförslag om att landstingen skulle utse samtliga länsorgans styrelser och även utse ordförande och vice ordförande. Utskottet avstyrkte motionen under hänvisning till att utskottet anslöt sig till de bedömningar som gjorts i proposition 1983/84:100 (bil. 15) angående inriktningen av det fortsatta arbetet med länsdemokratifrågorna.

I en reservation av centerpartiets ledamöter i utskottet förordades bl. a. att regeringen skulle få riksdagens uppdrag att göra ett förnyat ställningstagande rörande det fortsatta arbetet i länsdemokratifrågan och därvid se till att landstingens roll lyftes fram i större utsträckning.

Riksdagen följde utskottet.

Försöksverksamheten med samordnad länsförvaltning m. m.

Verksledningskommittén har i sitt avgivna huvudbetänkande (SOU 1985:40) Regeringen, myndigheterna och myndigheternas ledning inte behandlat länsnämnderna och andra statliga regionala myndigheter. Kommittén ansåg att bl. a. denna fråga borde bli föremål för prövning i samband med utvärderingen av den försöksverksamhet med samordnad länsförvaltning i

Propositionen har numera antagits av riksdagen (BoU 1985/86:3, rskr. 64). Försöksverksamheten innebär bl. a. följande. Länsstyrelsen i Norrbottens län skall under en försöksperiod från den 1 juli 1986 t. o. m. den 30 juni 1989 fullgöra de uppgifter som för närvarande ankommer på länsvägnämnden, länskolnämnden, lantbruksnämnden, fiskenämnden och länsbostadsnämnden i länet. Försöksverksamheten syftar bl. a. till att klargöra hur en samordnad länsförvaltning i ökad utsträckning kan utnyttja länsförvaltningen och länets resurser så att de blir effektivare. Under försöksperioden blir länsstyrelsens styrelse ansvarig för försöksverksamheten. För att avlasta styrelsen rutinärenden skall inrättas organ (funktionsstyrelser) sammansatta av förtroendevalda som beslutar i ärenden som inte bör prövas enbart av tjänstemän. Samtliga ledamöter i funktionsstyrelserna skall utses av länsstyrelsens styrelse. Denna utser också ordförande och vice ordförande i funktionsstyrelserna. Till ledamöter i funktionsstyrelserna bör utses personer med intresse för och insikter i de olika verksamhetsgrenarna. Flera utskottsreservationer väcktes, bl. a. anslöt sig centerpartiets ledamöter i bostadsutskottet till en i ärendet väckt motion om att ledamöterna i funktionsstyrelserna borde utses på samma grunder som ledamöterna i länsstyrelsernas lekmannastyrelse, dvs. väljas av landstinget.

I detta sammanhang kan vidare erinras om det förslag till ny regional organisation på skatteförvaltningens område som riksdagen nyligen beslutat om (prop. 1985/86:55, BoU 1985/86:11, rskr. 82). Den nya ordningen, som träder i kraft den 1 januari 1987, innebär bl. a. följande. Länsstyrelsernas skatteavdelningar bryts ut ur länsstyrelserna och bildar egna myndigheter, länskattemyndigheter, en i varje län. Avsikten är att riksskatteverket, länskattemyndigheterna och de lokala skattemyndigheterna då skall bilda en renodlad och sammanhållen beskattningsorganisation. Riksskatteverket får till uppgift att leda verksamheten i landet och länskattemyndigheten får under riksskattemyndigheten motsvarande uppdrag inom länet. Det medborgerliga inflytandet över och insynen i skatteförvaltningens verksamhet förstärks genom att länskattemyndigheterna får en lekmannastyrelse i ledningen. En kommitté tillkallas för att lämna förslag till hur den nya organisationen närmare bör utformas.

26. Interpellationsrätt i landstingen

Motionen

I motion 1984/85:1554 yrkande 7 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag till lagstiftning om införande av rätt för landstingsledamöter att interpellera i länsfrågor i de former som anges i motionen.

Motionen har i förevarande del följande innehåll:

En av de stora skillnaderna mellan den statliga länsförvaltningen och landstingen är att den förra saknar de kommunalrättsliga initiativ- och kontrollinstrumenten som motioner, interpellationer och frågor utgör. Att införa en initiativrätt kan erbjuda svårigheter av såväl praktisk som

principiell natur. Ett närmande mellan den statliga länsförvaltningen och landstinget kan dock åstadkommas redan genom att folkrepresentationens funktion som debattforum i länsfrågor utvecklas. Det torde inte erbjuda några större svårigheter att utforma ett sådant debattinstitut exempelvis efter förebild i kommunallagens 2 kap. 24 § fjärde stycket varigenom det görs möjligt att interpellera i frågor som rör kommunala bolag. Denna bestämelse kan exempelvis kompletteras med en möjlighet för ordföranden i landstingets förvaltningsutskott att överlämna en interpellation till ledamot i länsstyrelsen eller annan länsnämnd. Riksdagen bör hos regeringen begära att förslag med denna inriktning utarbetas och föreläggs riksdagen under hösten.

Länsdemokratikommitténs förslag

Länsdemokratikommittén framhöll i sitt slutbetänkande (SOU 1982:24) Vidgad länsdemokrati att det från länsdemokratisk synpunkt vore värdefullt om ändrade möjligheter skapades för att i landstinget diskutera viktiga länsfrågor. Länsdemokratikommittén diskuterade därefter möjligheten av en vidgning av interpellationsinstitutets tillämpningsområde, varvid kommittén anförde följande (s. 241 f.):

När det gäller en vidgning av interpellationsinstitutets tillämpningsområde har vi funnit att svåra praktiska och lagtekniska problemet uppstår. Även om dessa går att lösa är det knappast möjligt att upprätthålla någon klar gräns mellan interpellationsinstitutets informations- och kontrollsyfte. Avsikten är ju inte att skapa nya demokratiska kontrollformer utan att stimulera uppkomsten av en samlad politisk debatt i de övergripande länsfrågorna. Även vid införandet av ett nytt frågeinstitut uppstår dessa svårigheter. Vi anser därför att ingen av dessa möjligheter bör väljas.

Det kan konstateras att det redan i dag finns möjligheter att i landstinget ta upp stora och brännande frågor som rör länets invånare.

Enligt gällande rätt är det sålunda i ganska stor utsträckning möjligt att i den praktiska tillämpningen av interpellationsinstitutet få till stånd interpellationsdebatter i åtskilliga frågor som rör länets utveckling. Avgränsningen mellan de frågor som får tas upp och sådana frågor som inte får tas upp genom interpellation är inte entydig. Interpellationer i sådana samhällsfrågor av allmän betydelse för regionen torde få anses formellt tillåtna även om den rent landstingskommunala anknytningen är svag.

Även i samband med landstingets årliga budgetbehandling är landstinget oförhindrat att diskutera åtskilliga frågor som rör den totala samhällsverksamheten i länet.

Länsdemokratikommittén, som tidigare i betänkandet föreslagit att länsstyrelserna till landstingen årligen skulle översända en samlad årsredogörelse för utvecklingen m. m. i länet, förordade att landstingsledamöterna skulle få möjlighet att ställa frågor i samband med landstingens behandling av denna årsredogörelse. Länsdemokratikommittén anförde vidare bl. a. att det borde ankomma på landstingen själva att i arbetsordningen, om så behövdes, närmare reglera de frågor där det behövdes så att debatt främjades.

I budgetproposition 1983/84:100 (bil. 15) pekade civilministern på den information som länsstyrelserna enligt då nyligen beslutade regler skulle lämna genom den länsrapport som enligt förordningen (1982:877) om regionalt utvecklingsarbete årligen skulle utarbetas över utvecklingen i länet

och det regionala utvecklingsarbetet. Civilministern anförde vidare följande (s: 43 f.):

I denna länsrapport skall länsstyrelsen bl. a. redovisa riktlinjer för användningen av tilldelade resurser för regionala utvecklingsinsatser och för vilka planerings- och utvecklingsinsatser som planeras. Om landstingskommunen eller någon av länets kommuner begär det, skall länsstyrelsen en gång om året lämna en samlad information om det regionala utvecklingsarbetet vid sammanträde med landstinget eller kommunfullmäktige. Vidare skall de statliga länsmyndigheterna i det årliga arbetet med underlag för den centrala myndighetens anslagsframställning lämna information till länsstyrelsen om pågående och planerad verksamhet som har betydelse för länets utveckling.

Enligt min bedömning kommer länsrapporten med sin tyngdpunkt på planerings- och utvecklingsinsatser att dels utgöra ett viktigt underlag för det löpande arbetet i länet, dels kunna bilda utgångspunkt för en fortlöpande debatt i länet om den statliga regionala verksamheten. Med nuvarande uppläggning bör länsrapporten kunna tjäna som grundinformation för debatt i samhällsfrågor i länet. Något behov av en särskild årsredogörelse på sätt som länsdemokratikommittén har föreslagit föreligger därför inte enligt min mening.

När det gäller formerna för landstingets behandling av frågor som rör utvecklingen i länet delar jag kommitténs uppfattning att det bör ankomma på varje landstingskommun att reglera formerna för debatten m. m.

27. Landstingens ställning

Motionen

I motion 1984/85:1554 yrkande 8 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening uttala att det även i framtiden skall finnas en direkt folkvald representation på länsnivå med egen beskattningsrätt och med uppgifter över ett brett fält.

I motionen diskuteras landstingens ställning mot bakgrund av de propåer som enligt motionen under senare tid förts fram om att överföra landstingens uppgifter på andra organ. I motionen anges att centern ser det som en styrka för demokratin i stort och för den kommunala självstyrelsen i synnerhet att det finns en folkvald representation på länsnivå med uppgifter över ett brett fält. Enligt motionärerna skulle ett överförande av landstingens omfattande sjukvårdsuppgifter innebära att stora svårigheter skapades som ytterst var till nackdel för patienterna. I motionen redogörs för vissa av dessa nackdelar. Motionärerna anger avslutningsvis att de mot den angivna bakgrunden finner det angeläget att statsmakterna genom ett uttalande klargör att det finns en bred riksdagsmajoritet som värnar om existensen av en direkt folkvald representation på länsnivå med egen beskattningsrätt och med uppgifter över ett brett fält.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade år 1984 (KU 1983/84:24) motionsförslag om att – i syfte att stödja landstingens fortsatta existens – tillföra landstingen vissa ytterligare uppgifter. Utskottet avsåg förslagen under hänvisning till att utskottet

anslöt sig till de bedömningar som civilministern gjort i budgetproposition 1983/84:100 (bil. 15) angående inriktningen av departementets fortsatta arbete med länsdemokratifrågorna. I en reservation av centerpartiets ledamöter i utskottet angavs bl. a. att landstingets viktiga roll inte tillräckligt beaktats i det arbete som redovisats i den ifrågavarande propositionen och att regeringen borde få riksdagens uppdrag att göra ett förnyat ställningstagande rörande det fortsatta arbetet i länsdemokratifrågor och därvid se till att landstingets roll lyftes fram i större utsträckning. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

Utskottet behandlar i sitt yttrande först de frågor i ärendet som gäller frikommunförsöket, dvs. propositionen, följdmotionen och fyra motioner från allmänna motionstiderna 1985 och 1986. Därefter behandlas de övriga motioner i skilda kommunala frågor m. m. som redovisats i det föregående.

Den av riksdagen år 1984 beslutade försöksverksamheten med ökad kommunal självstyrelse (prop. 1983/84:152, KU32, rskr. 368) skall pågå under tiden den 1 juli 1984–den 31 december 1988. Försöksverksamheten innebär bl. a. att de nio kommuner och tre landstingskommuner som omfattas av försöket skall kunna få dispens från statliga regler, som verkar onödigt styrande på kommunal verksamhet. Syftet är också att pröva nya former för samverkan mellan stat och kommun som bättre svarar mot lokala behov och förutsättningar. Avsikten är att verksamheten efter utvärdering skall ligga till grund för mera generella överväganden. Det har uppdragits åt stat–kommunberedningen att svara för att frikommunförsöket genomförs och utvärderas.

Den nu föreliggande *propositionen* innehåller flera förslag, vilka aktualiserats i försöksverksamheten. Lagförslag 1 avser en ändring av 2 kap. 10 § kommunallagen så att kallelse till fullmäktiges sammanträden kan ske även på annat sätt än genom postförsändelser. Ändringen avses gälla generellt för alla landets kommuner och landstingskommuner. Utskottet tillstyrker förslaget. Övriga tre lagförslag avser olika åtgärder inom ramen för frikommunverksamheten. Lagförslag 2 – gällande vissa kompletteringar i lagen om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation som bl. a. möjliggör inrättande av vissa särskilda organ, exempelvis s. k. byutvecklingsgrupper – föranleder heller ingen erinran från utskottets sida.

I fråga om lagförslag 3 som innebär att stiftelse som förvaltas av kommun eller landstingskommun ingående i frikommunförsöket skall vara undantagen från tillsyn enligt lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser, om stiftelsens förmögenhet är mindre än 200 000 kr., vill utskottet uttala följande. Förslaget är avsett att träda i kraft den 1 april 1986. Stiftelser av angivet slag, vilka vid ikraftträdandet står under länsstyrelsens tillsyn, kommer inte automatiskt att vara undantagna från tillsynen utan härför krävs ett beslut av länsstyrelsen. För att sådant beslut skall kunna meddelas fordras kännedom om stiftelsens aktuella förmögenhetsställning. Enligt utskottet bör vederbörande kommun hos länsstyrelsen lämna sådant underlag gällande förmögenhetsställningen att länsstyrelsen kan ta ställning i saken. I övrigt föranleder lagförslaget inte någon erinran från utskottets sida.

Lagförslag 4 innebär ökade befogenheter enligt djurskyddslagen för miljö- och hälsoskyddsnämnden i försökskommunerna. Enligt förslaget skall sådan nämnd ha samma befogenheter som länsstyrelsen att meddela förbud att ha hand om djur eller vissa slag av djur för den som inte följer meddelade föreskrifter. Nämnden skall också kunna besluta att djur skall tas om hand genom polismyndighetens försorg.

I följdmotion 1985/86:255 av Anders Björck m. fl. (m) har yrkats att lagförslaget skall avslås. Enligt motionärerna kan inte kommuner antas ha tillgång till den expertis som är en förutsättning för en korrekt behandling av ärenden av aktuellt slag. Motionärerna framhåller att de föreslagna befogenheterna omfattar åtgärder som för enskilda kan komma att innebära kraftiga inskränkningar av äganderätten och den personliga integriteten och därigenom få stora känslomässiga och ekonomiska konsekvenser.

I det inhämtade yttrandet (*bilaga 1*) har jordbruksutskottet sammanfattningsvis angivit att, från de synpunkter jordbruksutskottet har att beakta, någon erinran mot lagförslaget inte föreligger. Avvikande mening har avgetts av de moderata ledamöterna.

Konstitutionsutskottet får för egen del anföra följande. Förslaget innebär att miljö- och hälsoskyddsnämnd i frikommunerna vid sidan av länsstyrelsen skall få ta hand om vissa frågor, som för närvarande enbart ankommer på länsstyrelsen. Förslaget innebär en förenklad och snabbare handläggningsordning. Härigenom kan bl. a. förhindras att djur utsätts för onödigt lidande. I jordbruksutskottets yttrande har framhållits att man bör kunna ta för givet att nämnden i den mån sakkunskapen på lokal nivå inte är tillräcklig rådfrågar den veterinärmedicinska expertis som finns hos länsstyrelsen. I yttrandet har vidare erinrats om att miljö- och hälsoskyddsnämnds beslut skall kunna överklagas till länsstyrelsen, som genom s. k. inhibition kan förhindra fortsatt verkställighet. Utskottet har mot bakgrund av det anförda inte någon erinran mot förslaget. Utskottet avstyrker därför motion 1985/86:255 och tillstyrker lagförslag 4 i propositionen.

Utskottet övergår härefter till behandlingen av de motioner från allmänna motionstiderna 1985 och 1986 som berör frikommunförsöket. I en partimotion 1984/85:1554 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) föreslås utvidgning av området för frikommunförsöket till att bl. a. omfatta *samordning av statsbidrag*.

Utskottet har tidigare (KU 1983/84:32) avstyrkt motionsönskemål av det slag som tas upp i motionen. Utskottet framhöll därvid att det är försökskommunerna själva som skall komma med förslag om innehållet i försöksverksamheten och att det därefter blir en sak för regeringen att ta ställning till dessa förslag och – i den mån lagstiftningsåtgärder är påkallade – även riksdagen. Utskottet ansåg därför inte att det fanns anledning att ta något särskilt initiativ med anledning av den motion som innehöll de ifrågakvarande önskemålen och vissa andra motioner, däribland en motion innehållande ett förslag om öppna nämndsammanträden.

Försöksverksamheten har nu pågått under drygt 1,5 år. Under denna tid har regeringen haft att ta ställning till ca 250 förslag om avsteg från gällande författningar. I några fall har riksdagen förelagts propositioner med lagförslag rörande frikommunförsöket. Enligt vad som upplysts från civildeparte-

mentet har önskemål om det i motionen upptagna förslaget inte framförts från någon av frikommunernas sida. Utskottet finner inte anledning att frångå sitt tidigare ställningstagande till den i motionen upptagna frågan. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1984/85:1554 yrkande 4.

I motion 1984/85:2225 av Lars Ernestam (fp) och Karin Ahrland (fp) föreslås att försöksverksamhet anordnas med *öppna nämndsammanträden*.

Som nyss framgått har utskottet vid ett tidigare tillfälle (KU 1983/84:32) avstyrkt en motion innehållande ett motsvarande förslag. Utskottet finner inte skäl att nu inta en annan ståndpunkt i frågan. Utskottet avstyrker därför motion 1984/85:2225 yrkande 4.

I motion 1984/85:2225 berörs vidare frågan om den *kommunala personalens medverkan i frikommunförsöket*. Enligt motionen är det av stor betydelse att möjligheten till denna medverkan tas till vara på bästa sätt i försöket.

Utskottet anser från kommunaldemokratiska synpunkter i och för sig att det är av stor vikt med medverkan från den kommunala personalens sida i frikommunförsöket. Något särskilt initiativ från riksdagens sida i denna fråga är enligt utskottets mening emellertid inte påkallat. Utskottet avstyrker därför motion 1984/85:2225 yrkande 6.

I motion 1985/86:K624 av Olle Grahn (fp) förordas att regeringen erhåller ett *generellt bemyndigande gällande frikommunförsöket*. Motionären anser inte att regeringen i fråga om lagförslag gällande frikommunverksamheten skall behöva vända sig till riksdagen utan regeringen bör ges en generell möjlighet att själv avgöra sådana ärenden.

Den i motionen upptagna frågan diskuterades i proposition 1983/84:152 om försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse. Föredragande departementschefen anslöt sig därvid till den ståndpunkt som stat-kommunbredningen intagit i det betänkande som låg till grund för propositionen, nämligen att det inte fanns tillräckligt underlag för en bemyndigandelag av aktuellt slag. Det finns enligt utskottets mening inte anledning att aktualisera frågan igen. Det kan i sammanhanget nämnas att regeringen hittills under försöksverksamheten vid sammanlagt fem tillfällen förelagt riksdagen propositioner innehållande lagförslag gällande frikommunverksamheten. Utskottet avstyrker med det anförda motion 1985/86:K624.

Utskottet övergår härefter till att behandla övriga motioner som avser skilda kommunala frågor m. m.

I fem motioner yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning som möjliggör *direkta val till lokala organ*. Yrkandena framförs i motionerna 1984/85:1554 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), 1984/85:2225 av Lars Ernestam (fp) och Karin Ahrland (fp), 1984/85:2330 av Olof Johansson (c) och Karin Andersson (c), 1985/86:K610 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) och 1985/86:K616 av Karl Boo (c). I en av motionerna (1984/85:2330) föreslås vidare att – efter det att en demokratiseringsreform med direkta val till lokala organ genomförts – en *försöksverksamhet med stadsdelskommuner i Stockholm* kommer till stånd.

Utskottet avstyrkte under föregående riksmöte (KU 1984/85:6) två motionsyrkanden om att den då sittande demokratiberedningen borde

genom tilläggsdirektiv få i uppdrag att utreda frågan om direkt valda lokala organ. Demokratiberedningen har numera avslutat sitt arbete. Beredningen har inte behandlat frågan om direkt valda lokala organ. I en reservation i beredningens betänkande (SOU 1985:28) Aktivt folkstyre i kommuner och landsting har två av beredningens ledamöter (representerande centerpartiet och folkpartiet) förordat direktval. Betänkandena remissbehandlas för närvarande. Bland remissinstanserna ingår bl. a. landets samtliga kommuner. Utskottet finner inte anledning att i det läge frågan nu befinner sig föreslå att riksdagen tar något initiativ med anledning av motionerna. Utskottet förordar därför att motionerna 1984/85:1554 yrkande 1, 1984/85:2225 yrkande 2, 1984/85:2330 yrkande 1, 1985/86:K610 yrkande 5 och 1985/86:K616 yrkande 2 avslås.

Utskottet finner inte skäl att biträda det förslag om försöksverksamhet med stadsdelskommuner i Stockholm som föreslagits i motion 1984/85:2330. Utskottet avstyrker alltså även motion 1984/85:2330 yrkande 2.

I motion 1984/85:401 av Jörn Svensson m. fl. (vpk) begärs lagstiftning mot visst slag av *privatisering av kommunal verksamhet*. Det gäller i första hand kommuns ansvar på tekniska sektorer. Motionärerna pekar på olika negativa konsekvenser, som arrangemang av aktuellt slag kan medföra, varvid särskilt trycks på att i kommunal verksamhet gällande offentlighetsprinciper och andra grundlagsenliga rättigheter, såsom lika behandling av kommuninvånare, inte gäller hos privata företag.

Utskottet vill erinra om att en kommuns befogenhet att låta annan sköta vissa förvaltningsuppgifter går tillbaka på 11 kap. 6 § regeringsformen. Den omständigheten att en kommun anlitar en entreprenör för vissa uppgifter innebär i och för sig inte att verksamheten i fråga inte anses bedriven i kommunal ordning. Ett förbud mot att låta kommun som ett led i egen verksamhet överenskomma med utomstående om tillhandahållande av vissa förnödenheter och tjänster skulle utgöra ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. I regeringens skrivelse 1984/85:202 har civilministern redovisat sin syn på service och valfrihet i den offentliga sektorn. Därvid har bl. a. framhållits att en kommun, som på visst område valt en privat entreprenadlösning, dock själv bör bevara sådan kompetens på området att den kan genomföra en reell prövning av entreprenörens verksamhet. Utskottet instämmer i de sålunda framförda synpunkterna och vill särskilt betona att den kommun, som valt en entreprenadlösning, självfallet har det övergripande ansvaret för verksamheten på området och att kommunen bör ingripa för den händelse exempelvis den s. k. likställighetsprincipen skulle komma att åsidosättas. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1984/85:401.

Möjligheten att i vissa fall kunna anordna *telefonsammanträden med kommunala nämnder* tas upp i motion 1984/85:569 av Martin Segerstedt m. fl. (s). Motionärerna yrkar att riksdagen begär en översyn av kommunalagen i syfte att öppna denna möjlighet.

Något uttryckligt förbud mot telefonsammanträden finns inte i kommunalagen. Emellertid har den ståndpunkten i olika sammanhang intagits, att sådana sammanträden inte står i överensstämmelse med gällande reglering.

Demokratiberedningen har tagit upp saken i sitt betänkande (SOU 1985:29) Principer för ny kommunallag och därvid ställt sig positiv till att

telefonsammanträden i vissa fall bör kunna komma till stånd. Enligt beredningen bör emellertid frågan utredas ytterligare. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Med hänsyn till frågans läge avstyrker utskottet motion 1984/85:569.

I tre motioner framförs förslag gällande förändringar av det *kommunala partistödet*, vilket enligt gällande ordning utgår med visst belopp per mandat. I två av motionerna – motion 1984/85:570 av Anders Svärd (c) och Ingemar Konradsson (s) samt motion 1985/86:K610 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) – begärs att i lagen om kommunalt partistöd införs avtrappnings- och upptrappningsregler av stödet vid mandatförändringar efter val. Det erinras i motionerna om att denna princip redan gäller i fråga om partistöd på riksdagsområdet. I den sistnämnda motionen liksom i motion 1985/86:K806 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp) begärs vidare att lagen ändras så att partistödet – i likhet med vad som gäller beträffande det statliga partistödet – utgår med ett för alla bidragsberättigade partier lika stort grundbidrag samt därutöver ett visst bidrag per mandat. I motion 1985/86:K718 av Alf Svensson (c) begärs förändringar i det *statliga partistödet*. Motionären föreslår bl. a. att det, för att stöd skall utgå till parti som deltagit i riksdagsval, skall räcka att partiet erhållit 1 % av rösterna i stället för som för närvarande 2,5 %.

Utskottet har under senare år vid flera tillfällen behandlat olika motionsförslag gällande det kommunala partistödet. Utskottet har därvid erinrat om den koppling mellan partistödet på statlig och kommunal nivå som gjordes i 1972 års partistödsbeslut och angivit att frågan om det kommunala partistödets konstruktion därför endast borde prövas inom ramen för en allmän översyn av partistödet, vilken borde föregås av förhandlingar med de politiska partierna. Vid den senaste behandlingen (KU 1984/85:6) framhöll utskottet att det kunde uppkomma behov av partiledaröverläggningar om formerna för det nuvarande partistödet såsom ett resultat av den handläggning som då skedde inom demokratiberedningen.

Demokratiberedningen, som numera avslutat sitt arbete, har inte framlagt några förslag till förändringar av partistödet. De förslag om förändringar av både det statliga och det kommunala partistödets konstruktion, som förs fram i de nu aktuella motionerna, ger utskottet anledning framhålla följande.

Utskottet anser, liksom tidigare, att en översyn av det kommunala partistödet inte bör ske isolerat från andra partistödsfrågor. En sådan gemensam översyn bör föregås av partiledaröverläggningar, vilka enligt utskottets mening nu bör komma till stånd. Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna 1984/85:570, 1985/86:K610 yrkandena 8 och 9, 1985/86:K806 och 1985/86:K718 yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

I motion 1984/85:1121 av Gunnar Thollander (s) och Ingrid Andersson (s) ifrågasätts om inte den år 1983 beslutade lagstiftningen, som gav kommuner och landstingskommuner möjlighet att besluta om *ersättning till kommunalt förtroendevalda* för förlorad arbetsförtjänst vid fullgörande av kommunala och landstingskommunala uppdrag, bör ändras. Motionärerna erinrar om att föredragande departementschefen i den proposition, varigenom förslaget lades fram (prop. 1982/83:97), framhöll att lagstiftningen skulle kunna resultera i en kostnadsövervältring från de förtroendevaldas arbetsgivare till

kommuner resp. landsting. Kostnadsövertäckningen skulle bl. a. uppkomma i den situationen att arbetsgivare, som tidigare låtit anställd fullgöra förtroendeuppdrag utan något löneavdrag, i och med den nya ordningen gör sådant avdrag med hänsyn till arbetstagarens möjlighet att kräva ersättning från kommun eller landsting. Motionärerna förordar att regeringen redovisar sakläget och framlägger förslag till åtgärder i saken.

De under våren 1983 beslutade bestämmelserna om ersättning till förtroendevalda (prop. 1982/83:97, KU 28, rskr. 347) trädde i kraft den 1 juli 1983. Med hänsyn till den förhållandevis korta tid som de nya ersättningsbestämmelserna varit i kraft anser utskottet inte att det finns skäl att nu ta det i motionen begärda initiativet. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1984/85:1121.

I partimotion 1984/85:1139 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådan ändring av kommunallagen att det är förenligt med den kommunala kompetensen att införa *kommunal vårdnadsersättning*.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen – senaste gången under föregående riksmöte (KU 1984/85:6) – avstyrkt motionsförslag om lagstiftning i syfte att göra det möjligt för kommun att införa kommunal vårdnadsersättning. Utskottet som vidhåller sin uppfattning i frågan avstyrker motion 1984/85:1139.

I fem motioner förordas en positivare syn från statsmakternas sida till *kommundelningar*. Önskemål härom framförs i dels två partimotioner – motionerna 1984/85:1505 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) och 1984/85:1554 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) – dels motionerna 1984/85:2225 av Lars Ernestam (fp) och Karin Ahrlund (fp), 1985/86:K610 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) och 1985/86:K616 av Karl Boo (c).

Utskottet har tidigare avstyrkt motionsförslag som överensstämmt med de nu föreliggande (se KU 1982/83:21 och KU 1984/85:6). Utskottet framhöll därvid att kommunala demokratiska skäl någon gång kan motivera att en kommun delas men att utskottet förordade att de kommunala demokratifrågorna i första hand löstes på annat sätt än genom ytterligare kommundelningar. Det har inte förekommit något som givit utskottet anledning att frångå denna ståndpunkt. Utskottet avstyrker därför motionerna 1984/85:1505 yrkande 2, 1984/85:1554 yrkande 2, 1984/85:2225 yrkande 5, 1985/86:K610 yrkande 2 och 1985/86:K616 yrkande 1.

I partimotion 1984/85:1554 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utvärdering av effekterna av *majoritetsmarkeringar i det kommunala styrelseskicket*. I motionen anges att allt fler negativa konsekvenser härav kommit i dagen under senare år. Som exempel nämns bl. a. att den politiska majoriteten i en kommun besätter alla ordförandeposter och kommunal- och landstingsrådsposter och att minoritetens insyn försvagas, bl. a. beroende på att det kommunala beredningsarbetet flyttas över till organ som ligger utanför nämnderna. Enligt motionärerna är det angeläget att en utvärdering av dessa negativa konsekvenser kommer till stånd. Enligt motionen förefaller det vidare som om den politiska makten alltmer förskjuts till de professionella heltidspolitikerna. Även den frågan bör enligt motionärerna utvärderas.

Kommunallagen innehåller bestämmelser om rätt att få till stånd proportionella val av styrelser, nämnder och beredningar av olika slag. För fullmäktiges val av ordförande och vice ordförande i styrelser och nämnder och av heltidsengagerade förtroendevalda är bestämmelserna om proportionella val inte tillämpliga. Vid utskottets behandling år 1977 av förslaget till ny kommunallag (KU 1976/77:25) erinrade utskottet i anslutning till reglerna om proportionella val bl. a. om att de verkligt avgörande förutsättningarna för minoritetens arbetsmöjligheter i styrelserna och nämnderna inte skapades av olika slag av minoritetsskyddsregler utan av majoritetens förståelse för och generösa inställning till minoritetens berättigade önskemål om inflytande och insyn. Utskottet anförde vidare att kommunallagens bestämmelser om skydd för *minoritetens intressen* därför bör ses endast som en yttersta garanti för att majoriteten inte missbrukar sin makt. Utskottet framhöll också betydelsen av att antalet ledamöter och suppleanter i olika kommunala organ, liksom i de kommunala företagens styrelser, sattes så högt att flera partier blev representerade. – Enligt utskottets mening finns inte anledning för riksdagen att för närvarande ta något särskilt initiativ i den i motionen upptagna frågan. Utskottet avstyrker alltså motion 1984/85:1554 yrkande 3.

I två motioner tas olika frågor upp gällande *samverkan mellan kommuner och enskilda eller folkrörelser*. I partimotion 1984/85:1554 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) förordas olika åtgärder syftande till bl. a. ökad brukarmedverkan i kommunerna och ökat kommunalt stöd för viss kooperativ verksamhet. I motion 1985/86:K616 av Karl Boo (c) redovisas bl. a. vissa principer som bör gälla i fråga om ansvarsfördelningen mellan kommuner och föreningar i fråga om föreningsdriven verksamhet, t. ex. gällande barnomsorg.

I civildepartementet pågår remissbehandlingen av demokratiberedningens båda betänkanden (SOU 1985:28) Aktivt folkstyre i kommuner och landsting och (SOU 1985:30) Skola för delaktighet. I betänkandena läggs bl. a. fram olika förslag för att stärka ställningen för de medborgare som är brukare av kommunala tjänster och vidare framförs synpunkter på lokalt baserade kooperativa lösningar inom barnomsorgen, skolan, fritidsgårdarna och äldreomsorgen. Efter avslutad remissbehandling kommer förslag i saken att föreläggas riksdagen. I justitiedepartementet förbereds vidare ett lagförslag med anknytning till de frågor som tas upp i motionerna, nämligen en lag om kooperativa föreningar.

De i motionerna upptagna frågorna faller inom ramen för det sålunda pågående beredningsarbetet i regeringskansliet. Utskottet finner inte påkallat att föreslå riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionerna. Utskottet avstyrker därför motionerna 1984/85:1554 yrkande 5 och 1985/86:K616 yrkande 3.

I motionerna 1984/85:2225 av Lars Ernestam (fp) och Karin Ahrlund (fp) samt 1985/86:K610 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om förfarandet vid kommunala folkomröstningar för att vidga möjligheterna till *rådgivande kommunala omröstningar*.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen avstyrkt motioner med samma innebörd som de här aktuella. Utskottet anser inte att det finns anledning att frångå den ståndpunkt i saken som tidigare intagits. Utskottet avstyrker

därför motionerna 1984/85:2225 yrkande 3 och 1985/86:K610 yrkande 6.

I motionerna 1985/86:K601 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c), 1985/86:K610 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) och 1985/86:K233 av Alf Wennerfors m. fl. (m) yrkas *avskaffande av den fackliga representationen i kommunala nämnder* genom att riksdagen upphäver bestämmelserna i kommunallagen om närvarorätt för personalföreträdare i kommunala nämnder.

Utskottet anförde i november 1985 vid sin prövning av den proposition (prop. 1984/85:200) som innehöll de aktuella bestämmelserna bl. a. att det enligt utskottets mening varken från konstitutionell synpunkt eller i övrigt kunde riktas några erinringar mot förslaget (KU 1985/86:3). I en gemensam borgerlig reservation yrkades att förslaget skulle avslås. Det bör erinras om att de aktuella bestämmelserna trädde i kraft så sent som den 1 januari 1986. Utskottet förutsätter att regeringen noggrant följer verksamheten med närvarorätt för personalföreträdare och om det visar sig påkallat, tillses att en utvärdering kommer till stånd. Med hänvisning till det anförda avstyrkes motionerna 1985/86:K601, 1985/86:K610 yrkande 1 och 1985/86:K233 yrkande 2.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1985/86:K603 av Lars Werner m. fl. hemställs att kommunallagen ändras i syfte att garantera *insyn för samtliga partier i kommunala nämnders arbete*. Motionärerna förordar att detta sker t. ex. genom "extra suppleantplatser" eller närvarorätt reglerad i kommunallagen.

Enligt utskottet talar principiella kommunaldemokratiska skäl för vikten av att även små partier representerade i fullmäktige har möjlighet att få insyn i de kommunala organens arbete. Ansvaret härför åvilar i första hand de politiska partierna. Utskottet utgår ifrån att de bestämmelser i kommunallagen som tillkommit till skydd för minoritetsgrupper noggrant följs av kommunerna. Utskottet finner inte påkallat att ta initiativ till den föreslagna ändringen i kommunallagen. Utskottet avstyrker alltså motion 1985/86:K603.

I motionerna 1985/86:K604 av Sten Andersson i Malmö (m) och 1985/86:K721 av Margit Gennser m. fl. (m) behandlas frågan om *snabbare valgenomslag i kommunala styrelser*. Motionärerna föreslår att kommunallagen ändras så att efter ett allmänt val nyvald kommunstyrelse kan tillträda i början av november i stället för som för närvarande först vid ingången av året efter valåret. Det erinras om att den föreslagna ordningen enligt en specialregel i kommunallagen redan gäller för Stockholm.

Frågan om ett snabbare valgenomslag att gälla för styrelser av det slag som förordas i motionerna behandlades i förarbetena till kommunallagen. I den då föreliggande propositionen (prop. 1975/76:187) hade föredragande departementschefen framfört starka praktiska invändningar mot en sådan ordning, vilka synpunkter utskottet anslöt sig till (KU 1976/77:25). Utskottet påpekade för egen del bl. a. att den diskuterade lösningen skulle innebära att den från demokratisk synpunkt viktiga nomineringen måste bedrivas så snabbt att de politiska partiorganisationernas inflytande skulle inskränkas kraftigt. Demokratiberedningen har i sitt betänkande (SOU 1985:29) Principer för ny kommunallag angett att de skäl som anfördes i förarbetena till kommunallagen mot ett snabbare valgenomslag för styrelsen alltjämt har full bärkraft,

varför beredningen inte föreslagit någon ändring i gällande ordning.

Utskottet finner inte anledning att frågå det synsätt som utskottet anlade på frågan i samband med behandlingen av förslaget till ny kommunallag. Det kan erinras om att utskottet då bl. a. framhöll att olägenheterna med en under några månader kvardröjande beslutskompetens hos berörda organ kunde anses vara begränsade och att det kunde förutsättas att i fall av majoritetsväxling de avgående nämnderna tog tillbörlig hänsyn till valutslaget och inte otillbörligt föregrep och band de nytillträdde nämndernas verksamhet. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1985/86:K604 och 1985/86:K721.

Den *kommunala kompetensen i näringspolitiska frågor* behandlas i fyra motioner. I motion 1985/86:K607 av Bengt Wittbom (m) anges att antalet beslut i kommuner och landsting som strider mot kommunallagens bokstav och syften ökar. I motionen lämnas exempel på olika beslut, vilka enligt motionären inneburit långtgående överskridande av kompetensen. Motionären anser att kompetensreglerna i kommunallagen bör ändras. Även i motion 1985/86:K611 av Margit Gennser (m) och Sten Svensson (m) begärs förslag till nya kompetensregler för landsting och kommuner i syfte att klarare definiera gränserna för dessa organs verksamhet och skapa regler som förhindrar missbruk. I motion 1985/86:K612 av Christer Eirefelt (fp) och Anne Wibble (fp) begärs ett riksdagsuttalande av innebörd att kommuner och landsting inte bör ägna sig åt affärsverksamhet som går utöver gränserna för kommunallagarna och rättspraxis. Enligt partimotion 1985/86:K622 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) bör kommunernas insatser inom näringspolitiken begränsas till att skapa goda förutsättningar för företagsamheten genom *allmänna insatser* för service, transporter, arbetsplatsområden, boende m. m. I motionen framhålls att någon förändring av den allmänna kompetensregeln i kommunallagen om att kommuner själva får vårda sina angelägenheter självfallet inte bör ske.

Utskottet har i det föregående (s. 32 f.) redovisat gällande rätt m. m. i fråga om kommunernas kompetens på förevarande område och redogjort för stat-kommunberedningens utredningsuppdrag. I direktiven för beredningens arbete anges bl. a. att en utgångspunkt bör vara att analysera erfarenheterna av de kommunala näringslivsinsatserna samt belysa konsekvenserna av olika kompetensgränser inom näringslivsområdet. Det har upplysts att beredningen för närvarande behandlar berörda kompetensfrågor.

Enligt utskottets mening finns det mot bakgrund av det pågående utredningsarbetet inte anledning för riksdagen att nu ta de initiativ som yrkats i motionerna. Utskottet avstyrker därför motionerna 1985/86:K607, 1985/86:K611 yrkande 1, 1985/86:K612 yrkande 1 och 1985/86:K622.

En annan kompetensfråga tas upp i motion 1985/86:K619 av Alf Svensson (c) som föreslår *vidgning av den kommunala kompetensen* bestående i att kommuner på vissa bestämda villkor skall kunna delta i lokalt förankrat u-landsbiståndsarbete.

En i stat-kommunberedningens direktiv angiven utredningsuppgift är frågan om eventuell vidgning av den kommunala kompetensen för att möjliggöra solidaritetsyttringar i internationella frågor.

Det i motionen upptagna förslaget omfattas sålunda av stat-kommunbe-

redningens uppdrag. Utskottet finner därför inte anledning att ta något särskilt initiativ i frågan utan avstyrker motion 1985/86:K619.

Frågan om *beteckningen stad som benämning på vissa orter* tas upp i motion 1985/86:K609 av Marianne Karlsson (c). Motionären föreslår att varje ort som av hävd och i folkmun även kallas stad skall ha rätt att ta sig namnet stad efter ortsnamnet om kommunfullmäktige så beslutar. I motion 1985/86:K608 av Elisabeth Fleetwood m. fl. (m) yrkas att kommunallagen ändras så att stad äger benämna *kommunfullmäktige stadsfullmäktige och kommunstyrelsen stadsstyrelsen*.

Utskottet har dels i samband med 1969 års riksdagsbeslut om införande av enhetlig kommunbeteckning, dels vid två senare tillfällen med anledning av motioner gällande stadsbegreppet framhållit att det inte finns något hinder för kommun, som så önskar, att använda beteckningen "stad" i de fall då detta inte har någon kommunalrättslig betydelse. Motion 1985/86:K609 avstyrks sålunda.

Utskottet anser vidare att det, bl. a. av hänsyn till intresset av ett enhetligt kommunbegrepp, inte finns anledning att biträda förslaget i motion 1985/86:K608 om ändring av kommunallagen för att möjliggöra beteckningarna stadsfullmäktige/stadsstyrelse som benämningar på kommunfullmäktige/kommunstyrelse. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1985/86:K608.

I två motioner – 1985/86:K613 av Kjell A. Mattsson (c) och Bertil Fiskesjö (c) samt 1985/86:K627 av Margareta Gard (m) och Margit Gennser (m) – behandlas frågor rörande *kommunal avgiftssättning*. I motionerna föreslås ett lagfästade av principen om att kommunala avgifter inte får sättas högre än vad som svarar mot verksamhetens självkostnader (den s. k. självkostnadsprincipen). I den ena av motionerna – 1985/86:K627 – föreslås vidare att allmänhetens rätt att få till stånd en överprövning av kommunala beslut i avgiftsfrågor förstärks genom införande av en särskild lag om kommunala avgifter.

I det föregående (s. 37 f.) har redogjorts för olika statliga utredningar, som arbetat med de frågor, som tagits upp i motionerna. Som framgått har såväl kommunalbesvärskommittén, utredningen om kommunal kompetenslagstiftning, stat-kommunberedningen samt demokratiberedningen i avgivna betänkanden föreslagit att den s. k. självkostnadsprincipen lagfästs. Demokratiberedningens syn på dessa frågor har redovisats i betänkandet (SOU 1985:29) Principer för ny kommunallag. Beredningen har lagt fram ett förslag gällande självkostnadsprincipen men angett att ett förtydligande bör ske, något som enligt beredningens bedömning kan ske samtidigt som kommunalbesvärskommitténs betänkande (SOU 1982:41) Överklagande av kommunala beslut behandlas. När det gäller besvärsvägarna i mål om kommunala avgifter har stat-kommunberedningen föreslagit att den frågan, som bl. a. kommunalbesvärskommittén varit inne på, antingen utreds vidare under den fortsatta beredningen av kommunalbesvärskommitténs betänkande eller av den utredning, som stat-kommunberedningen föreslagit skall arbeta vidare med vissa avgiftsfrågor. I civildepartementet pågår remissbehandlingen av demokratiberedningens ovannämnda betänkande. Övriga här aktuella betänkanden har tidigare remissbehandlats. Frågan om den fortsatta handläggningen av de aktuella avgiftsfrågorna övervägs för närvarande i regeringskansliet.

De frågor som tagits upp i motionerna har alltså redan varit föremål för olika utredningsåtgärder och kommer att ytterligare övervägas i regeringskansliet. Det saknas därför anledning för utskottet att nu ta initiativ i frågorna. Utskottet avstyrker därför motionerna 1985/86:K613 och 1985/86:K627.

I partimotion 1984/85:1554 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) tas frågan om *länsnämndernas sammansättning* upp. I motionen föreslås att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till lag varigenom det uppdras åt landstingen att helt och hållet på proportionella grunder utse länsbostadsnämnd, vuxenutbildningsnämnd och länskolnämnd.

Utskottet avstyrkte 1984 (KU 1983/84:24) ett liknande motionsförslag under hänvisning till att utskottet anslutit sig till de bedömningar som gjorts i regeringens budgetproposition 1983/84:100 (bil. 15) angående inriktningen av det fortsatta arbetet med länsdemokratifrågorna. I propositionen förklarade civilministern bl. a. att ett av länsdemokratikommittén framlagt förslag om att landstingen borde vara valkooperativ för vissa länsorgan m. m. inte skulle aktualiseras. I sammanhanget erinrades vidare bl. a. om att verksledningskommitténs då pågående arbete kunde komma att påverka länsnämndernas ställning. Verksledningskommittén har i sitt år 1985 avgivna huvudbetänkande inte behandlat länsnämnderna. Kommittén ansåg att den frågan borde prövas i samband med utvärderingen av den försöksverksamhet med samordnad länsförvaltning i Norrbottens län, som vid den tidpunkten förelåg som propositionsförslag. Riksdagen har numera beslutat om försöksverksamheten som är avsedd att pågå under tre år med slutpunkt den 30 juni 1989. Under denna tid skall länsstyrelsen i Norrbottens län fullgöra de uppgifter som ankommer på vissa länsnämnder, bl. a. länsbostadsnämnden och länskolnämnden. Med hänvisning till det anförda anser utskottet sig inte böra ta något initiativ med anledning av motionen. Utskottet avstyrker alltså motion 1984/85:1554 yrkande 6.

I centerpartiets partimotion föreslås vidare införandet av *interpellationsrätt i landstingen i länsfrågor*. Enligt motionärerna bör tillskapas bestämmelser som gör det möjligt att i landstingen utveckla möjligheterna att debattera länsfrågor. Ett förslag som i det sammanhanget förs fram är att ordföranden i landstingets förvaltningsutskott ges möjlighet att överlämna en interpellation till ledamot i länsstyrelsen eller annan länsnämnd.

Som framgått tidigare (s. 41) behandlade länsdemokratikommittén i sitt slutbetänkande (SOU 1982:24) Vidgad länsdemokrati den i motionen upptagna frågan. Enligt kommittén skulle en vidgning av interpellationsinstitutets tillämpningsområde av aktuellt slag medföra olika problem. Kommittén lade inte fram något förslag i saken. I sammanhanget erinrade kommittén om andra möjligheter för att inom landstingen få till stånd debatt rörande länets utveckling. I budgetproposition 1983/84:100 (bil. 15) uttalade civilministern, som inte biträdde ett av kommittén framlagt förslag om att länsstyrelserna till landstingen skulle översända en samlad årsredogörelse för utvecklingen m. m. i länet, att han delade kommitténs uppfattning att det bör ankomma på varje landstingskommun att reglera formerna för debatter m. m.

Mot bakgrund av länsdemokratikommitténs bedömning av den i motionen

upptagna frågeställningen och civilministerns i budgetproposition 1983/84:100 (bil. 15) ovan redovisade ställningstagande finner utskottet inte anledning att biträda det föreliggande motionsförslaget. Utskottet avstyrker följaktligen motion 1984/85:1554 yrkande 7.

I centerpartiets partimotion begärs också ett riksdagsuttalande om *landstingens ställning*. Motionärerna önskar att riksdagen som sin mening uttalar att det även i framtiden skall finnas en direkt folkvald representation på länsnivå med egen beskattningsrätt och med uppgifter över ett brett fält. I motionen diskuteras landstingens ställning mot bakgrund av de propåer som enligt motionen under senare år förts fram om att överföra landstingens uppgifter på annat organ.

I budgetproposition 1983/84:100 (bil. 15) har civilministern redogjort för inriktningen av det fortsatta arbetet med länsdemokratifrågor. De ställningstaganden som där gjorts har utskottet, som tidigare nämnts, anslutit sig till. Utskottet anser det inte påkallat med ett uttalande av det slag som begärs i motionen. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1984/85:1554 yrkande 8.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *kommunala befogenheter i fråga om djurskydd* att riksdagen med avslag på motion 1985/86:255 antar det i proposition 1985/86:70 framlagda förslaget till lag om försöksverksamhet med ökade kommunala befogenheter vid tillsyn enligt lagen (1944:219) om djurskydd,
2. beträffande *proposition 1985/86:70 i övrigt* att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till
  - a) lag om ändring i kommunallagen (1977:179),
  - b) lag om ändring i lagen (1984:382) om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation,
  - c) lag om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.
3. beträffande *försöksverksamhet med samordnat statsbidrag* att riksdagen avslår motion 1984/85:1554 yrkande 4,
4. beträffande *försöksverksamhet med öppna nämndsammanträden* att riksdagen avslår motion 1984/85:2225 yrkande 4,
5. beträffande *den kommunala personalens medverkan i frikommunförsöket* att riksdagen avslår motion 1984/85:2225 yrkande 6,
6. beträffande *ett generellt bemyndigande gällande frikommunförsöket* att riksdagen avslår motion 1985/86:K624,
7. beträffande *direkta val till lokala organ* att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1554 yrkande 1, 1984/85:2225 yrkande 2, 1984/85:2330 yrkande 1, 1985/86:K610 yrkande 5 och 1985/86:K616 yrkande 2,
8. beträffande *försöksverksamhet med stadsdelskommuner i Stockholm* att riksdagen avslår motion 1984/85:2330 yrkande 2,
9. beträffande *privatisering av kommunal verksamhet* att riksdagen avslår motion 1984/85:401,

10. beträffande *telefonsammanträden med kommunala nämnder* att riksdagen avslår motion 1984/85:569,
11. beträffande *det kommunala och statliga partistödet* att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:570, 1985/86:K610 yrkandena 8 och 9, 1985/86:K806 och 1985/86:K718 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
12. beträffande *kostnadsansvaret för ersättning till kommunalt förtroendevalda* att riksdagen avslår motion 1984/85:1121,
13. beträffande *kommunal vårdnadsersättning* att riksdagen avslår motion 1984/85:1139,
14. beträffande *kommundelningar* att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1505 yrkande 2, 1984/85:1554 yrkande 2, 1984/85:2225 yrkande 5, 1985/86:K610 yrkande 2 och 1985/86:K616 yrkande 1,
15. beträffande *majoritetsmarkeringar i det kommunala styrelse-skicket* att riksdagen avslår motion 1984/85:1554 yrkande 3,
16. beträffande *samverkan mellan kommuner och enskilda eller folkrörelser* att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1554 yrkande 5 och 1985/86:K616 yrkande 3,
17. beträffande *rådgivande kommunala folkomröstningar* att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2225 yrkande 3 och 1985/86:K610 yrkande 6,
18. beträffande *den fackliga representationen i kommunala nämnder* att riksdagen avslår motionerna 1985/86:K601, 1985/86:K610 yrkande 1 och 1985/86:K233 yrkande 2,
19. beträffande *insyn för samtliga partier i kommunala nämnders arbete* att riksdagen avslår motion 1985/86:K603,
20. beträffande *snabbare valgenomslag i kommunala styrelser* att riksdagen avslår motionerna 1985/86:K604 och 1985/86:K721,
21. beträffande *den kommunala kompetensen i näringspolitiska frågor* att riksdagen avslår motionerna 1985/86:K607, 1985/86:K611 yrkande 1, 1985/86:K612 yrkande 1 och 1985/86:K622,
22. beträffande *vidgning av den kommunala kompetensen (u-landsbistånd)* att riksdagen avslår motion 1985/86:K619,
23. beträffande *stad som benämning på vissa orter* att riksdagen avslår motion 1985/86:K609,
24. beträffande *stadsfullmäktige/stadsstyrelse som benämningar på kommunfullmäktige/kommunstyrelse* att riksdagen avslår motion 1985/86:K608,
25. beträffande *kommunal avgiftssättning* att riksdagen avslår motionerna 1985/86:K613 och 1985/86:K627,
26. beträffande *länsnämndernas sammansättning* att riksdagen avslår motion 1984/85:1554 yrkande 6,
27. beträffande *interpellationsrätt i landstingen* att riksdagen avslår motion 1984/85:1554 yrkande 7,

Stockholm den 13 februari 1986

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Wivi-Anne Cederqvist (s), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Anita Modin (s), Sören Lekberg (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Torgny Larsson (s), Bengt Kindbom (c), Nils Berndtson (vpk), Ingela Mårtensson (fp) och Ove Karlsson (s).

Reservationer

1. Kommunala befogenheter i fråga om djurskydd (mom. 1)

Anders Björck, Hans Nyhage och Gunnar Biörck i Värmdö (alla m) anser *dels* att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar "Konstitutionsutskottet får" och slutar "i propositionen" bort ha följande lydelse:

Som framhållits i motionen kan de åtgärder, som miljö- och hälsoskydds-nämnd enligt förslaget äger vidta, för enskilda innebära olika allvarliga konsekvenser. Motionärerna har mot bl. a. denna bakgrund ifrågasatt om kommunerna har tillgång till den expertis som är en förutsättning för en korrekt handläggning. Av det inhämtade yttrandet framgår att jordbruksutskottets bedömning är att kommunerna kommer att ha tillgång till erforderlig veterinärmedicinsk expertis. För bedömningen av ärendena fordras emellertid också juridisk expertis med uppgift bl. a. att tillse att ärendena från rättssäkerhetssynpunkt blir handlagda på ett riktigt sätt. I avsaknad av utredning på denna punkt anser sig utskottet inte kunna biträda förslaget. Med hänvisning till det anförda förordas att motion 1985/86:255 bifalls och att lagförslag 4 i propositionen avslås.

dels att utskottet under 1 bort hemställa:

1. beträffande *kommunala befogenheter i fråga om djurskydd* att riksdagen med bifall till motion 1985/86:255 avslår det i proposition 1985/86:70 framlagda förslaget till lag om försöksverksamhet med ökade kommunala befogenheter vid tillsyn enligt lagen (1944:219) om djurskydd.

2. Försöksverksamhet med samordnat statsbidrag (mom. 3)

Anders Björck (m), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Bengt Kindbom (c) och Ingela Mårtensson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 44, börjar "Försöksverksamheten har" och på s. 45 slutar "1984/85:1554 yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill – mot bakgrund av den avvisande hållning som riksdagen tidigare intagit till framställda motionsönskemål om utvidgningar av försöksverksamheten – framhålla att enbart det förhållandet att ett förslag om utvidgning av försöksverksamheten inte härrör från någon av de i verksamheten deltagande försökskommunerna självfallet inte kan medföra förslaget avvisande. Enligt utskottets mening är det i motionen framförda förslaget om samordning av statsbidrag en fråga som är lämplig att pröva i försöksverksamheten. Utskottet anser alltså att för försökskommunernas del nuvarande skatteutjämningsbidrag och specialbidrag bör samordnas till ett gemensamt bidrag. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion 1984/85:1554 yrkande 4 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *försöksverksamhet med samordnat statsbidrag* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1554 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Försöksverksamhet med öppna nämndsammanträden (mom. 4)

Anders Björck (m), Birgit Friggebo (fp), Hans Nyhage (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m) och Ingela Mårtensson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar "Som nyss" och slutar "1984/85:2225 yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det värdefullt att en försöksverksamhet med öppna nämndsammanträden kommer till stånd. Detta är nämligen ett sätt att göra den kommunala verksamheten levande för medborgarna och öka intresset för allmänheten för de beslut som fattas. Utskottet biträder därför förslaget i motion 1984/85:2225 yrkande 4. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *försöksverksamhet med öppna nämndsammanträden* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2225 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Direkta val till lokala organ (mom. 7)

Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Bengt Kindbom (c) och Ingela Mårtensson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 45 börjar "Utskottet avstyrkte" och på s. 46 slutar "yrkande 2 avslås" bort ha följande lydelse:

Det är angeläget att i försöksverksamheten med lokala organ förstärka kommuninvånarnas engagemang och känsla för den egna kommundelen. Detta kan uppnås genom att invånarna ges möjlighet att välja de personer

inom deras egen kommun del som skall ingå i lokalt organ (kommundelsfullmäktige). Genom en sådan ordning uppnås en bättre spegling av den aktuella väljaropinionen i olika kommun delar än som blir resultatet av indirekta val. Det är angeläget att försöksverksamhet med direkta val till lokala organ snarast kommer till stånd. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motionerna 1984/85:1554 yrkande 1, 1984/85:2225 yrkande 2, 1984/85:2330 yrkande 1, 1985/86:K610 yrkande 5 och 1985/86:K616 yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *direkta val till lokala organ* att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:1554 yrkande 1, 1984/85:2225 yrkande 2, 1984/85:2330 yrkande 1, 1985/86:K610 yrkande 5 och 1985/86:K616 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

5. Privatisering av kommunal verksamhet (mom. 9)

Nils Berndtson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar "Utskottet vill" och slutar "motion 1984/85:401" bort ha följande lydelse:

Under senare år har privatisering av kommunal verksamhet ökat i omfattning. Som framgår av motionen kan kommunal samhällsservice genom kommersiell privat verksamhet, dvs. verksamhet i vinstsyfte, medföra olika negativa kommunaldemokratiska konsekvenser för kommuninvånarna. Enligt utskottets mening bör de föreliggande problemen – närmare beskrivna i motionen – utredas och förslag framläggas angående de åtgärder som kan visa sig erforderliga för att komma till rätta med problemen. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motion 1984/85:401 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *privatisering av kommunal verksamhet* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:401 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

6. Kommunal vårdnadsersättning (mom. 13)

Anders Björck (m), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m) och Bengt Kindbom (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 48 som börjar "Utskottet har vid" och slutar "motion 1984/85:1139" bort ha följande lydelse:

I ett flertal kommuner i landet föreligger ett starkt intresse för kommunal vårdnadsersättning till föräldrar för vård av egna barn. I förvaltningsdomstolspraxis anses emellertid sådan ersättning inte vara förenlig med de kommunala kompetensbestämmelserna. Det är enligt utskottets mening angeläget att de hinder, som synes föreligga i fråga om kommuns rätt att utge vårdnadsersättning, undanröjs genom en ändring av kommunallagen. Vad

utskottet här anfört med anledning av motion 1984/85:1139 bör ges regering-
en till känna.

KU 1985/86:15

dels att utskottet under 13 bort hemställa

13. beträffande *kommunal vårdnadsersättning* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1139 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Kommundelningar (mom. 14)

Anders Björck (m), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Bengt Kindbom (c) och Ingela Mårtensson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 48 som börjar "Utskottet har tidigare" och slutar "1985/86:K616 yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den nuvarande regeringen intagit en alltför restriktiv hållning i fråga om kommundelningar. Enligt utskottets mening bör en positivare attityd i detta hänseende intas i de fall där initiativet i frågan kommer från kommuninvånarna själva. En sådan åtgärd kan, såsom framhålls i ett par av motionerna, vara ett medel att stärka den kommunala demokratin. Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna 1984/85:1505 yrkande 2, 1984/85:1554 yrkande 2, 1984/85:2225 yrkande 5, 1985/86:K610 yrkande 2 och 1985/86:K616 yrkande 1 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 14 bort hemställa

14. beträffande *kommundelningar* att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:1505 yrkande 2, 1984/85:1554 yrkande 2, 1984/85:2225 yrkande 5, 1985/86:K610 yrkande 2 och 1985/86:K616 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Majoritetsmarkeringar i det kommunala styrelseskicket (mom. 15)

Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 49 som börjar "Kommunallagen innehåller" och slutar "1984/85:1554 yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att den tilltagande användningen av majoritetsmarkeringar i det kommunala styrelseskicket givit upphov till olika negativa effekter. En utvärdering bör komma till stånd. I samband härmed bör även utvärdering ske av den i motionen upptagna frågan gällande de heltidsengagerade förtroendemännens allt starkare roll. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion 1984/85:1554 yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 15 bort hemställa

15. beträffande *majoritetsmarkeringar i det kommunala styrelseskicket* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1554 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Samverkan mellan kommuner och enskilda eller folkrörelser (mom. 16)

KU 1985/86:15

Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 49 som börjar "De i" och slutar "1985/86:K616 yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Motionärernas förslag syftar till en ökad s. k. brukarmedverkan och föreningsmedverkan samt en utbyggnad av olika former av kooperativ verksamhet. Utskottet delar det synsätt som kommit till uttryck i motionerna och vill särskilt framhålla åtgärdernas betydelse för den kommunala demokratin. För att säkerställa att det beredningsarbete, som inom regeringskansliet pågår med de i motionerna upptagna frågorna, inte resulterar i en alltför snäv lagstiftning bör vad utskottet här anfört med anledning av motionerna 1984/85:1554 yrkande 5 och 1985/86:K616 yrkande 3 ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 16 bort hemställa

16. beträffande *samverkan mellan kommuner och enskilda eller folkrörelser* att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:1554 yrkande 5 och 1985/86:K616 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Rådgivande kommunala folkomröstningar (mom. 17)

Anders Björck (m), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Bengt Kindbom (c) och Ingela Mårtensson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 49 börjar "Utskottet har" och på s. 50 slutar "1985/86:K610 yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att kommunala folkomröstningar har stor betydelse när det gäller att stärka kommuninvånarnas inflytande och möjlighet att påverka utvecklingen i sin kommun. Utskottet anser därför i likhet med motionärerna att det föreligger behov av en särskild förfarandelag i fråga om kommunala folkomröstningar, som gör det enklare att genomföra sådana. Utskottet biträder alltså motionerna 1984/85:2225 yrkande 3 och 1985/86:K610 yrkande 6. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 17 bort hemställa

17. beträffande *rådgivande kommunala folkomröstningar* att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:2225 yrkande 3 och 1985/86:K610 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Den fackliga representationen i kommunala nämnder (mom. 18)

KU 1985/86:15

Anders Björck (m), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Bengt Kindbom (c) och Ingela Mårtensson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 50 som börjar "Utskottet anförde" och slutar "1985/86:K233 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Genom lagstiftningen om närvarorätt för personalföreträdare i kommunala nämnder har de fackliga organisationerna getts en särställning som från olika synpunkter är principiellt oacceptabel. Lagstiftningen har vidare medfört en extra ekonomisk belastning för kommunerna och en ökad byråkrati. Trots att de nya bestämmelserna endast varit i kraft sedan årsskiftet har redan från kommunalt håll påvisats olika negativa konsekvenser som dessa fört med sig. Mot angiven bakgrund anser utskottet att riksdagen bör upphäva bestämmelserna. Utskottet biträder alltså motionerna 1985/86:K601, 1985/86:K610 yrkande 1 och 1985/86:K233 yrkande 2.

dels att utskottet under 18 bort hemställa

18. beträffande *den fackliga representationen i kommunala nämnder* att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86:K601, 1985/86:K610 yrkande 1 och 1985/86:K233 yrkande 2 hos regeringen begär förslag till lagändring av innebörd att den fackliga representationen i kommunala nämnder avskaffas.

12. Insyn för samtliga partier i kommunala nämnders arbete (mom. 19)

Nils Berndtson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 50 som börjar "Enligt utskottet" och slutar "motion 1985/86:K603" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det angeläget att samtliga i kommuner och landstingskommuner företrädda partier garanteras möjlighet att följa arbetet i styrelser och nämnder. Detta är en förutsättning för att representanterna för dessa partier skall kunna utföra sina politiska uppdrag på det sätt som deras väljare har rätt att kräva av dem. I sammanhanget kan erinras om den närvarorätt i kommunala nämnder som nyligen har införts för fackliga företrädare. Enligt utskottets mening bör kommunallagen ändras så att den i motionen förordade insynen garanteras. Vad utskottet här anför med anledning av motion 1985/86:K603 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 19 bort hemställa

19. beträffande *insyn för samtliga partier i kommunala nämnders arbete* att riksdagen med bifall till motion 1985/86:K603 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

13. Stadsfullmäktige/stadsstyrelse som benämningar på kommunfullmäktige/kommunstyrelse (mom. 24)

KU 1985/86:15

Anders Björck, Hans Nyhage och Gunnar Biörck i Värmdö (alla m) anser *dels* att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar "Utskottet anser" och slutar "motion 1985/86:K608" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening kan det inte anses rimligt att en kommun, som beslutat sig för att använda beteckningen stad som benämning på kommunen, inte får använda beteckningarna stadsstyrelse och stadsfullmäktige som benämning på de båda viktigaste organen – kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Utskottet anser därför att kommunallagen bör ändras så att detta blir möjligt. Intresset av ett enhetligt kommunbegrepp kan inte anses vara så starkt att det utgör något hinder mot en sådan reform. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 1985/86:K608 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 24 bort hemställa

24. beträffande *stadsfullmäktige/stadsstyrelse som benämningar på kommunfullmäktige/kommunstyrelse* att riksdagen med bifall till motion 1985/86:K608 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Länsnämndernas sammansättning (mom. 26)

Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar "Utskottet avstyrkte" och slutar "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening talar starka länsdemokratiska skäl för att de i motionen behandlade länsnämnderna skall väljas på sätt som föreslagits av motionärerna. Genom en sådan ordning erhålls en från länsdemokratisk värdering god återkoppling till väljarna och de politiska partierna. Utskottet förordar att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om landstingsval av de aktuella länsnämnderna i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen. Den omständigheten att riksdagen nyligen beslutat att i ett län bedriva försöksverksamhet med samordnad länsförvaltning utgör inte något hinder mot sådan lagstiftning. Vad utskottet här anfört med anledning av motion 1984/85:1554 yrkande 6 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 26 bort hemställa

26. beträffande *länsnämndernas sammansättning* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1554 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Interpellationsrätt i landstingen (mom. 27)

KU 1985/86:15

Bertil Fiskesjö (c), Bengt Kindbom (c) och Nils Berndtson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar "Som framgått" och på s. 54 slutar "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det från länsdemokratiska synpunkter angeläget att en vidgning sker av de i dag begränsade möjligheterna för de folkvalda landstingsledamöterna att kunna aktualisera och debattera länsfrågor. Utskottet delar motionärernas åsikt att ett närmande mellan den statliga länsförvaltningen och landstinget kan åstadkommas genom att landstingens funktion som debattforum i länsfrågor utvecklas. Detta kan bl. a. ske genom att rätt införs för landstingsledamöterna att interpellera på sätt som angivits i motionen. Utskottet anser alltså att det i motionen begärda initiativet skall tas. Vad utskottet här anfört med anledning av motion 1984/85:1554 yrkande 7 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 27 bort hemställa

27. beträffande *interpellationsrätt i landstingen* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1554 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Landstingens ställning (mom. 28)

Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar "I budgetproposition" och slutar "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

I de ställningstaganden som gjorts av civilministern i budgetproposition 1983/84:100 (bil. 15) om inriktningen av det fortsatta arbetet med länsdemokratifrågor har enligt utskottets mening landstingens viktiga roll inte tillräckligt beaktats. Det är angeläget att riksdagen genom ett uttalande slår fast att några mer väsentliga förändringar av landstingens roll ej får ske. Enligt utskottets mening bör riksdagen som sin mening uttala att det även i framtiden skall finnas en direkt folkvald representation på länsnivå med egen beskattningsrätt och med uppgifter över ett brett fält. Utskottet biträder således motion 1984/85:1554 yrkande 8.

dels att utskottet under 28 bort hemställa

28. beträffande *landstingens ställning* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1554 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Direkta val till lokala organ (mom. 7)

Nils Berndtson (vpk) anför:

Frågan om att öka medborgarnas inflytande över den kommunala verksamheten har länge stått till debatt. Försöksverksamheten med lokala organ kan

anses tjäna detta syfte. Det är dock inte tillräckligt och ytterligare steg behövs. Direktvalda kommunaldelsorgan kan vara en väg. De motioner som behandlas i detta betänkande rör såväl kommunaldelsnämnder som kommunaldelsfullmäktige. Behov av klarläggande av olika organs funktioner föreligger. Det är enligt min mening angeläget att hittills vunna erfarenheter utvärderas och att olika problemställningar klarläggs för att föra frågan vidare.

2. Försöksverksamhet med stadsdelskommuner i Stockholm (mom. 8)

Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (båda c) anför:

Vi hyser sympati för det i motion 1984/85:2330 framlagda förslaget om försöksverksamhet med stadsdelskommuner inom Stockholms stad. Motionen utgår ifrån att försöksverksamheten skall införas först efter det att en demokratiseringsreform med direkta val till lokala organ genomförts. Med hänsyn till den osäkerhet som råder beträffande denna reform anser vi inte att det finns skäl att för närvarande aktualisera den i motionen föreslagna försöksverksamheten.

3. Kostnadsansvaret för ersättning till kommunalt förtroendevalda (mom. 12)

Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (båda c) anför:

Vi vill i detta sammanhang erinra om att centerpartiet våren 1983 avstyrkte regeringens förslag om ersättning till förtroendevalda för förlorad arbetsförtjänst. Centerpartiet hävdade då bl. a. att reformen skulle leda till oacceptabla orättvisor och att den enda rimliga principen är att alla förtroendevalda erhåller arvode enligt enhetliga regler.

4. Snabbare valgenomslag i kommunala styrelser (mom. 20)

Anders Björck, Hans Nyhage och Gunnar Biörck i Värmdö (alla m) anför:

Enligt vår mening är det från principiella synpunkter ett självklart önskemål att valutgången på en gång får avgöra sammansättningen av samtliga kommunala och landstingskommunala organ. Vi har svårt att avgöra om de invändningar mot ett snabbare valgenomslag som framfördes i förarbetena till nu gällande kommunallag har full bärkraft. Det bör i detta sammanhang framhållas att den ordning som i Stockholm sedan många år tillämpas i fråga om kommunstyrelsen, innebärande att denna kan tillträda redan under november månad valåret i stället för efter årsskiftet, inte synes ha försakat några problem. Vi anser mot bakgrund av det anförda att möjligheten till snabbare valgenomslag – i vart fall såvitt gäller kommunala styrelser – inte utan vidare bör skrinläggas utan saken bör i lämpligt sammanhang utredas vidare.

5. Kommunal avgiftssättning (mom. 25)

KU 1985/86:15

Anders Björck (m), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m) och Bengt Kindbom (c) anför:

Vi förutsätter att de överväganden som pågår inom regeringskansliet angående de i motionerna upptagna frågorna kommer att resultera i lagstiftningsåtgärder som syftar till att avgiftsuttaget skall grundas på självkostnadsprincipen i enlighet med vad som föreslagits i motionerna.

6. Länsnämndernas sammansättning (mom. 26)

Nils Berndtson (vpk) anför:

Den försöksverksamhet med samordnad länsförvaltning i Norrbotten som påbörjas den 1 juli 1986 kan ge belysning av länsnämndernas ställning. Den angivna slutpunkten för försöksverksamheten – den 30 juni 1989 – bör dock enligt min mening inte hindra att förändringar på området prövas dessförinnan.

1985/86:1 y

om vissa lagstiftningsfrågor inom ramen för
frikommunförsöket (prop. 1985/86:70 delvis jämte
motion)

Till konstitutionsutskottet

Inledning

Konstitutionsutskottet har den 21 januari 1986 beslutat inhämta jordbruksutskottets yttrande över proposition 1985/86:70 om vissa lagstiftningsåtgärder inom ramen för frikommunförsöket, såvitt däri föreslås ökade befogenheter vid tillsyn enligt lagen (1944:219) om djurskydd, och en med anledning av förslaget väckt motion 1985/86:255 av Anders Björck m. fl. (m).

Riksdagen beslutade i juni 1984 om det s. k. frikommunförsöket som innebär försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse i nio kommuner och tre landstingskommuner (prop. 1983/84:152, KU 32, rskr. 368). Avsikten är att de i försöket ingående kommunerna under försöksperioden fram t. o. m. 1988 skall kunna få dispens från statliga regler som verkar onödigt styrande på den kommunala verksamheten och att former för en bättre samverkan mellan kommuner och statliga organ skall utvecklas. Inom ramen för försöket pågår ett omfattande förändrings- och utredningsarbete, och regeringen har fattat en rad beslut om avsteg från gällande författningar. I några fall har förslag till lagändringar förelagts riksdagen.

Gällande ordning

I lagen om djurskydd regleras behandlingen av husdjur och andra djur i fångenskap. Tillsynsmyndigheter är kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder, länsstyrelserna och lantbruksstyrelsen.

Enligt 14 § 2 mom. i lagen kan miljö- och hälsoskyddsnämnden meddela de förelägganden och förbud beträffande handhavandet av djur som behövs för att lagens bestämmelser skall efterlevas. Sådana föreskrifter kan avse förbud att hålla djur i visst förvaringsrum eller inom visst område. I beslutet kan nämnden utsätta vite. Nämndens beslut kan överklagas till länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har enligt 14 § 4 mom. samma befogenheter som miljö- och hälsoskyddsnämnden att meddela förbud och förelägganden, men härutöver får länsstyrelsen också vidta andra, mer ingripande åtgärder. Sålunda kan länsstyrelsen – för viss tid eller tills vidare – förbjuda den som inte efterlevt meddelade föreskrifter att över huvud taget handha djur eller visst slag av djur. Är det djurets ägare som varit försumlig kan denne dessutom åläggas att avhända sig djuret och förbjudas att anskaffa djur eller visst slag av djur. För att länsstyrelsen skall få vidta dessa åtgärder krävs att den föreskrift som

inte efterlevts är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt eller att annat allvarligt missförhållande beträffande djurs vård eller behandling föreligger.

Enligt 17 § får länsstyrelsen i vissa, i lagen närmare angivna situationer – för att förhindra att djur otillbörligen utsätts för lidande – besluta att djur skall omhändertagas genom polismyndighetens försorg.

Länsstyrelsens beslut enligt de redovisade bestämmelserna gäller genast om inte annat meddelas.

Propositionen

Som ett led i försöksverksamheten föreslår regeringen (civildepartementet) i den nu aktuella propositionen (bl. a.) att försökskommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder skall tillföras samma befogenheter som länsstyrelserna har att för den som inte följer meddelade föreskrifter meddela förbud att ha hand om djur eller visst slag av djur. Nämnden skall också kunna besluta att djur skall tas om hand genom polismyndighetens försorg.

Förslaget är föranlett av framställningar om ökade befogenheter från två av frikommunerna (Helsingborg och Örebro). Efter samråd med jordbruksministern har departementschefen förklarat sig biträda kommunernas förslag och uttalat (s. 13) att miljö- och hälsoskyddsnämnden i frikommunerna bör få samma befogenheter som länsstyrelsen har enligt 14 och 17 §§ lagen om djurskydd.

Motionen

I motionen hemställs att propositionen i nu aktuell del avslås. Motionärerna menar att frikommunförsöket i och för sig ger anledning till en öppen attityd men att regeringens förslag ändå är klart olämpligt. De åtgärder som avses kan innebära kraftiga inskränkningar av äganderätten och den personliga integriteten och få stora känslomässiga och ekonomiska konsekvenser. Enligt motionärerna kan kommunerna inte antas ha tillgång till den expertis som en korrekt behandling av ärendena förutsätter. Härutöver anmärker motionärerna att propositionen saknar en redovisning av de skäl som skulle motivera förslaget.

Utskottet

Vad angår den allmänna inställningen till försöket med frikommuner delar utskottet den av motionärerna uttryckta uppfattningen att försöket i sig bör föranleda en positiv attityd. En sådan grundsyn stämmer också väl överens med riksdagens uttalande i beslutet i juni 1984 att en av grundtankarna bakom försöket är att bidra till strävandena att stärka den kommunala självstyrelsen och att det för en meningsfull försöksverksamhet är viktigt att inte alltför snäva ramar uppställs (KU 1983/84:32 s. 6).

Beträffande invändningen från motionärernas sida att den kommunala nämnden saknar erforderlig expertis vill utskottet för sin del framhålla att man bör kunna ta för givet att nämnden i den mån sakkunskapen på lokal

nivå inte är tillräcklig rådfrågar den veterinärmedicinska expertis som finns hos länsstyrelsen. I sammanhanget får utskottet också erinra om att enligt förslaget nämndens beslut skall kunna överklagas till länsstyrelsen och att därmed enligt gängse förvaltningsrättsliga regler möjlighet finns för den som är missnöjd att i samband med ett överklagande förhindra vidare verkställighet av nämndens beslut (inhibition).

Mot den bakgrund som nu redovisats finner jordbruksutskottet från de synpunkter utskottet har att beakta inte anledning till erinran mot regeringens förslag. Enligt utskottets mening bör således konstitutionsutskottet tillstyrka propositionen i nu aktuell del och avstyrka motionen.

Stockholm den 11 februari 1986

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Arne Andersson i Ljung (m), Ove Karlsson (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Kerstin Gellerman (fp), Jens Eriksson (m), Åke Selberg (s), Lennart Brunander (c), Leif Marklund (s), Ivar Virgin (m) och Ulf Lönnqvist (s).

Ävvikande mening

Arne Andersson i Ljung, Jens Eriksson och Ivar Virgin (samtliga m) anser att utskottets yttrande under rubriken Utskottet på s. 2 och 3 bort ha följande lydelse:

Det kan sägas ligga i sakens natur att vissa förslag som genomförs inom ramen för frikommunförsöket ter sig tveksamma och i praktiken visar sig olämpliga. Eftersom emellertid erfarenheterna från försöksverksamheten kan bli till nytta för landets samtliga kommuner finns det anledning att visa en öppen attityd till de förslag som framställs. Detta får dock inte leda till att – ens på försök – klart olämpliga lagar antas.

Nu ifrågavarande förslag innebär att det på kommunal nivå blir möjligt att mot enskilda vidta kännbara åtgärder. Att mista ett eller flera djur kan sålunda inte bara upplevas som en kraftig inskränkning av den personliga integriteten och äganderätten utan också få stora känslomässiga och ekonomiska konsekvenser. Enligt utskottets mening kan kommunerna inte antas ha tillgång till den expertis som är en förutsättning för en korrekt behandling av dessa ärenden.

Jordbruksutskottet får därför förorda att konstitutionsutskottet med bifall till motionen avstyrker bifall till propositionen i nu aktuell del.

<i>Motion 1984/85:</i>	<i>Behandlas i utskottets</i>				
	<i>recit s.</i>	<i>ytr. s.</i>	<i>hemst. p.</i>	<i>res. s.</i>	<i>särsk. ytr. s.</i>
401	11	46	9	58 (vpk)	
569	13	46	10		
570	14	47	11		
1121	16	47	12		64 (c)
1139	17	48	13	58 (m, c)	
1505: 2.	18	48	14	59 (m, fp, c)	
1554: 1.	8	45	7	57 (fp, c)	63 (vpk)
2.	19	48	14	59 (m, fp, c)	
3.	20	48	15	59 (c)	
4.	6	44	3	56 (m, fp, c)	
5.	21	49	16	60 (c)	
6.	38	53	26	62 (c)	65 (vpk)
7.	40	53	27	63 (c, vpk)	
8.	42	54	28	63 (c)	
2225: 2.	9	45	7	57 (fp, c)	63 (vpk)
3.	23	49	17	60 (m, fp, c)	
4.	7	45	4	57 (m, fp)	
5.	19	48	14	59 (m, fp, c)	
6.	7	45	5		
2330: 1.	9	45	7	57 (fp, c)	63 (vpk)
2.	11	45	8		64 (c)

<i>Motion 1985/86:</i>	<i>Behandlas i utskottets</i>				
	<i>recit</i> s.	<i>ytr.</i> s.	<i>hemst.</i> p.	<i>res.</i> s.	<i>särsk. ytr.</i> s.
255	5	44	1	56 (m)	
K233: 2.	25	50	18	61 (m, fp, c)	
K601	25	50	18	61 (m, fp, c)	
K603	26	50	19	61 (vpk)	
K604	28	50	20		64 (m)
K607	30	51	21		
K608	35	52	24	62 (m)	
K609	35	52	23		
K610: 1.	25	50	18	61 (m, fp, c)	
2.	19	48	14	59 (m, fp, c)	
5.	9	45	7	57 (fp, c)	63 (vpk)
6.	23	49	17	60 (m, fp, c)	
8.	14	47	11		
9.	14	47	11		
K611: 1.	30	51	21		
K612: 1.	31	51	21		
K613	36	52	25		65 (m, c)
K616: 1.	19	48	14	59 (m, fp, c)	
2.	9	45	7	57 (fp, c)	63 (vpk)
3.	21	49	16	60 (c)	
K619	34	51	22		
K622	32	51	21		
K624	8	45	6		
K627	36	52	25		65 (m, c)
K718: 3.	16	47	11		
K721	28	50	20		64 (m)
K806	14	47	11		

